

Poslovno-komercialna šola Celje

RAZISKOVALNA NALOGA

Zakaj odhajate?

Izumiranje starega celjskega mestnega jedra

Mentorica: Andreja Rom, univ. dipl. ekon.

Avtorice:
Mojca Orešnik, 2. Č PTI
Špela Pogelšek, 2. Č PTI
Mateja Toman, 2. Č PTI

Celje, marec 2005

Zahvala

Avtorice raziskovalne naloge se za pomoč pri nastajanju naloge zahvaljujemo predvsem mentorici, profesorici Andreji Rom, ki nas je ves čas spodbujala in usmerjala pri pripravi naloge, ter ostalim profesorjem za razumevanje pri izdelavi naše raziskovalne naloge.

Zahvaljujemo se tudi gospe Tereziji Žlegel iz prodajalne Čebelarna ter gospe Olgi Hostnik iz papirnice Leonardo za njuno prijazno sodelovanje pri osebnih intervjujih.

KAZALO VSEBINE

POVZETEK	1
SUMMARY	2
I. UVOD	3
1.1 IZBIRA IN DEFINIRANJE RAZISKOVALNEGA PROBLEMA.....	3
1.2 CILJI RAZISKOVALNE NALOGE.....	4
1.3 OBLIKOVANJE HIPOTEZ.....	5
1.4 ZBIRANJE PODATKOV IN RAZISKOVALNE METODE	6
1.5 OMEJITVE PRI RAZISKOVALNI NALOGI	6
II. TEORETIČNI DEL	7
2.1 ZGODOVINA CELJA	7
2.1.1 Vzpon in padec Celjskih grofov	9
2.1.1.1 Vzpon Habsburžanov	10
2.1.1.2 Širitev povezav Celjskih grofov	11
2.1.1.3 Pogled v srednjo Evropo.....	12
2.1.1.4 Herman II.....	13
2.1.2 Danes celjski grofje in nikdar več	15
2.1.3 Kulturna dediščina.....	19
2.1.4 Staro mestno jedro	22
2.1.5 Vloga in pomen mesta	23
2.2 ZGODOVINA GOSPOSKE ULICE.....	24
2.3 GOSPOSKA ULICA - PREGLED PO HIŠNIH ŠTEVILKAH	26
2.4 ZGODOVINA GLAVNEGA TRGA	36
III. PRAKTIČNI DEL	49
3.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA.....	49
3.2 REZULTATI RAZISKAV IN NJIHOVA INTERPRETACIJA	50
3.3 OVREDNOTENJE HIPOTEZ	65
IV. ZAKLJUČEK	67
V. LITERATURA IN VIRI	70
VI. PRILOGE	71
PRILOGA A: Anketni vprašalnik	72
PRILOGA B: Vprašanja za intervju.....	74

KAZALO SLIK

Slika 1: Lokali v starem mestnem jedru Celja se množično zapirajo, saj se selijo na obrobje mesta v nakupovalna središča	4
Slika 2: Celje s Starega Gradu, 1900	5
Slika 3: Celje ali Cilli?, 1905	8
Slika 4: Pogled na Celje z Anskega vrha, 1903	9
Slika 5: Stari grad, 1905	10
Slika 6: Razvaline Starega gradu, 1900	15
Slika 7: Arkadno dvorišče na Glavnem trgu št. 7	19
Slika 8: Celjski grad	20
Slika 9: Gosposka ulica z Glavnega trga, 1916	24
Slika 12: Gosposka ulica 3 - danes	27
Slika 13: Gosposka ulica 15 - danes	29
Slika 10: Načrt Gosposke ulice (hišne številke 1 - 17)	30
Slika 14: Gosposka ulica 17 - danes	31
Slika 11: Načrt Gosposke ulice (hišne številke 18 - 32)	34
Slika 15: Gosposka ulica – marec 2005	35
Slika 16: Gosposka ulica iz zraka	35
Slika 17: Dopoldanski vrvež na Glavnem trgu, 1914	37
Slika 18: Stojnice na Glavnem trgu, 1908	38
Slika 19: Tržnica na Glavnem trgu, 1906	43
Slika 20: Glavni trg, 1900	45
Slika 21: Utrip na Glavnem trgu – marec 2005	48
Slika 22: Pogled na Glavni trg iz smeri Gosposke ulice – marec 2005	48
Slika 23: Mehke lutke iz nogavic	68
Slika 24: Prodajalna Čebelarna v Gosposki ulici	74
Slika 25: Papirnica Leonardo v Gosposki ulici	76

POVZETEK

Ključne besede: izumiranje Gosposke ulice, Glavnega trga, nakupovalni center, prireditve, otroška delavnica, prepoznavni turistični spominki.

Celje ni turistično mesto. Vsaj takšno ne, kot bi zaradi svoje bogate in razpoznavne zgodovine lahko bilo. Ne zavedamo se, da turistov ne zanimajo nakupovalni centri, temveč pridejo v izbrano državo zaradi zgodovine in bogate kulturne dediščine, ki jo celjsko staro mestno jedro nedvomno ima.

Namen naše raziskovalne naloge je raziskati, zakaj izumirajo najpomembnejše ulice v celjskem starem mestnem jedru, zakaj se množično zapirajo lokali, tako na Glavnem trgu kot v Gosposki ulici, mestno jedro pa je brez pravega utripa. Je morda ponudba na Glavnem trgu in v Gosposki ulici preskromna? Je neprimerna? Vse to in še mnogo več nas zanima v naši raziskovalni nalogi.

Z raziskovalnim delom smo ugotovile, da ljudje največkrat nakupujejo v nakupovalnih centrih zaradi raznovrstnih prireditev, parkirnih prostorov in raznovrstne ponudbe. Anketiranci menijo, da bi večkrat zahajali v mestno jedro, če bi bilo v njem več dogajanja.

Na vprašanje, kaj anketirance najbolj odvrača od nakupa v Gosposki ulici, je bil odgovor, da je preskromna ponudba in neurejen parkirni sistem.

Na osnovi rezultatov ankete predlagamo, da se v Gosposki ulici uredi otroška delavnica za najmlajše, objekti obnovijo, Gosposka ulica preuredi v srednjeveško ulico, kjer bi se nahajala tudi srednjeveška pivnica, v praznih prostorih v tej ulici pa naj bi se izdelovalo izdelke domače in umetnostne obrti.

Ker je po mnenju anketirancev v Celju premalo prepoznavnih turističnih spominkov, predlagamo natečaj za naj turistični spominek Celja.

SUMMARY

Celje is not a tourist town. Or better: it is not as tourist as it could be due to its rich and significant history. We seem to be unaware of the fact that tourists choose their destination for its history and rich cultural heritage – which are certainly attributes of the old town centre of Celje – and not for shopping centres. We wonder how the government, the city council and other who can influence the development and preservation of the old town centre, can allow it to decay and be the mercy of the ravages of time.

The reason we did this survey is to find out why the most important streets in the old town centre of Celje are dying out, why most of the businesses are closed down, at Glavni trg and in Gosposka ulica alike, while the old town centre is losing its liveliness. Can the reason be a low offer at Glavni trg and Gosposka ulica? Or maybe is it because unsuitable offer? These and many more were the reasons for our research.

Our research showed that people mostly shop in the shopping centres because of different events that take place there, because of parking lots, rich offer and interesting activities. The people who answered our survey say they would go more often to old town centre if there were more things going on there. There is a lack of events in the old town centre, especially for the youth. Our question about reasons for not shopping in Gosposka ulica was answered by »scare offer« and »not well regulated parking system«.

Our suggestions based on this survey are to renew the buildings in Gosposka ulica and to make this street a medieval street with a medieval pub.

People from our survey also think there are not enough souvenirs in the town. So we suggest a tender for »The best souvenir of Celje«. Our survey also showed that people are interested in workshops for small children that could take place at Glavni trg. We also think that arranging a medieval market with a suitable offer would be a good idea to bring life into the old town centre, the empty places in Gosposka ulica could be used for production of souvenirs of Artistic and Handicraft.

*Stoji, stoji mesto belo, Celje lepo in veselo,
v Celji lipica zelena, tam je post'lja narejena;
mehke pernice zrahljane, belo rjuhe so oprane,
in blazine in odeje so iz drage turške preje.
Tam leži pri belem dnevi kralj Matjaž, bolnik kraljevi;*

(France Prešeren: Od kralja Matjaža)

I. UVOD

1.1 IZBIRA IN DEFINIRANJE RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

V raziskovalni nalogi smo se osredotočile na Glavni trg in Gosposko ulico v Celju, saj vidno izgubljata na svoji prepoznavnosti. Gosposka ulica je bila včasih najbolj prepoznavna po obrti, saj se je v tej ulici nahajalo in delovalo največ obrtnikov v Celju. Glavni trg je v preteklosti predstavljal tržnico, bil je poln življenja – predvsem stojnic, kjer so ljudje nakupovali raznovrstne izdelke in se med seboj družili.

Kaj pa danes? Vse več trgovin, obrtnih obratov in drugih lokalov v mestu se zapira zaradi premajhne donosnosti in se selijo v nakupovalne centre. Staro mestno jedro pa počasi izumira in ostaja zgolj izobraževalno, upravno in poslovno središče.

V raziskovalni nalogi smo si izbrale kot raziskovalni problem, da bomo proučile zakaj izumirata in vidno propadata Gosposka ulica in Glavni trg, podobno pa se dogaja s celotnim starim mestnim jedrom. Ugotoviti želimo, zakaj ljudje ne zahajajo več v stara mestna jedra, kje so razlogi da se vse več trgovin in drugih lokalov v mestu zapira. Želimo tudi predstaviti, zakaj ljudje raje nakupujejo v nakupovalnih centrih kot pa v mestnem jedru, katerih prireditev v njem najbolj primankuje in kaj ponuditi ljudem da bi raje zahajali in nakupovali v starem mestnem jedru.

1.2 CILJI RAZISKOVALNE NALOGE

Z našo raziskovalno nalogo smo ugotavljale, zakaj ljudje ne zahajajo več v staro mestno jedro, kje so razlogi, da se vse več trgovin in drugih lokalov v mestu zapira zaradi prenizke donosnosti, ljudje pa raje odhajajo po nakupih v večje nakupovalne centre. Danes je to velik problem, ki ni samo problem mesta Celje temveč večine slovenskih mest. Ali so na ta problem vsi pozabili ali pa Celjani preprosto ne prepoznajo vrednosti svoje zgodovine in je ne želijo s ponosom pokazati in predstaviti obiskovalcem mesta in turistom?

Slika 1: Lokali v starem mestnem jedru Celja se množično zapirajo, saj se selijo na obrobje mesta v nakupovalna središča

Vir: Fotodokumentacija avtorice raziskovalne naloge Mateje Toman; Gosposka ulica, 1. 3. 2005.

Toda kaj je z razvijanjem in oživitvijo starih mestnih jeder? Ali je ta problem postal pozabljen od vseh ali pa Celjani preprosto ne prepoznajo vrednosti zgodovine in je ne želijo s ponosom pokazati in predstaviti obiskovalcem mesta in popotnikom. Koliko slovenskih mest se lahko pohvali s tako bogato zgodovino, kot jo ima Celje?

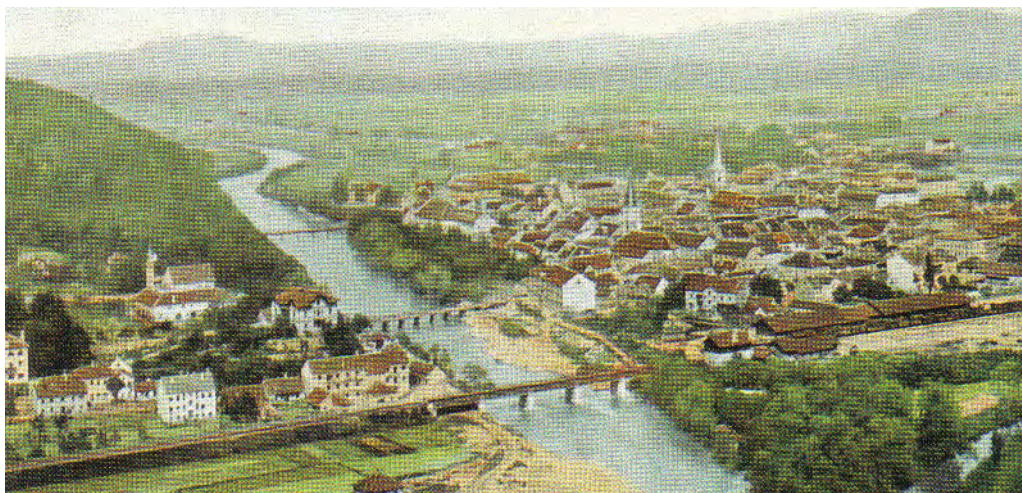

Naše mnenje o starem mestnem jedru je, da je glavni vzrok množičnega odhajanja iz mesta v premajhni ponudbi za nakupovanje, za druženje s prijatelji, premalo je zabav, parkirišča so draga in težko je najti prosto parkirno mesto... Lahko bi celo trdile, da staro mestno jedro ljudi ne zanima, ker je preveč dolgočasno.

1.3 OBLIKOVANJE HIPOTEZ

Pred oblikovanjem vprašalnika in izvedbo anket smo si postavile naslednje hipoteze:

- **H1:** Prebivalci Celja in njegovi obiskovalci ne zahajajo v mestno jedro, ker ni dovolj prireditev za odrasle, mladino in otroke.
- **H2:** Kupce odvrtaajo od obiska Gosposke ulice tudi zanikni in neobnovljeni objekti.
- **H3:** Ljudje, predvsem turisti bi radi kupili spominke z razpoznavnim znakom Celja, zase, za svojce in prijatelje pa je ponudba zelo skromna.
- **H4:** Celjani predlagajo preureditev Gosposke v srednjeveško ulico z srednjeveško pivnico.
- **H5:** Starši in svojci malih otrok predlagajo, da bi se v praznem prostoru v Gosposki ulici uredila otroška delavnica z raznimi prireditvami.

Slika 2: Celje s Starega Gradu, 1900

Vir: Janez Cvirn, Andreja Rihter: *Biser na Savinji: Celje na starih razglednicah*; 1993: stran 33.

1.4 ZBIRANJE PODATKOV IN RAZISKOVALNE METODE

V nalogi smo uporabile primarne in sekundarne metode raziskovanja.

Kot primarno metodo raziskovanja smo uporabile anketni vprašalnik. Z anketo smo dobile odgovore, ki so ovrgli ali potrdili naše hipoteze. Anketo smo izpeljale v februarju tega leta. Anketirale smo 322 naključnih ljudi v mestu Celje, različnih starostnih skupin od 20 do 65 let. Nepravilno izpolnjenih anketnih vprašalnikov je bilo 22 zato smo le te izločile. Analizo podatkov smo naredile s pomočjo 300 brezhibno rešenih anket.

Opravile smo tudi dva intervjuja in sicer z gospo Terezijo Žlegel iz prodajalne Čebelarna ter z gospo Olgo Hostnik iz papirnice Leonardo.

Kot sekundarno metodo raziskovanja smo poiskale različno strokovno literaturo na temo Celja in njegovih ulic, ki so navedena v virih literature. Prav tako smo pregledale že izdelane raziskave na to temo, ki so na voljo v Splošni knjižnici Celje, največ podatkov pa smo pridobile z izvedbo anonimne ankete naključnih anketirancev.

1.5 OMEJITVE PRI RAZISKOVALNI NALOGI

Pri izdelavi raziskovalne naloge smo naleteli na razne ovire, ki smo jih poskušale sproti reševati. Ob prvo smo trčile pri izbiri raziskovalne teme, saj nam jih je mentorica ponudila toliko, da smo se težko odločile.

Največ problemov nam je povzročalo zbiranje podatkov o zgodovini Gosposke ulice in Glavnega trga ter njihovo urejanje. Za razliko od tega, pa nismo imele težav pri pisanju in obdelavi anketnih vprašalnikov, saj vse dobro poznamo računalniška programa excel in word, katerih znanje smo pridobile pri pouku informatike. Pri izdelavi naloge je bil tudi čas naš zaveznik, k čemur je pripomoglo timsko delo in dobro sodelovanje z mentorico.

Pri izpolnjevanju anketnih vprašalnikov so nam mimoidoči anketiranci zelo priskočili na pomoč. Nekateri so nas celo pohvalili, da smo si za raziskovanje izbrale perečo problematiko, ki se dotika predvsem prebivalce Celja in tiste, ki so v Celju zaposleni.

II. TEORETIČNI DEL

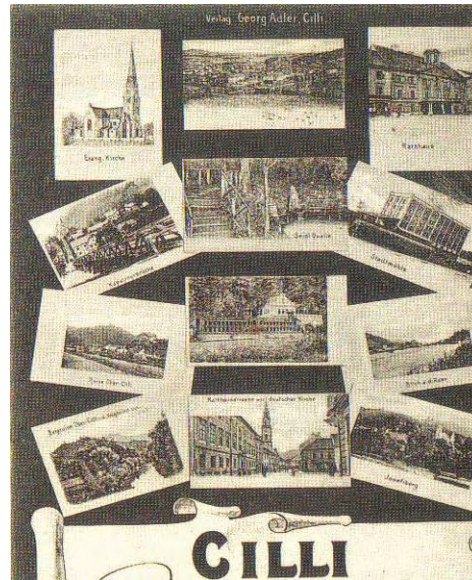
2.1 ZGODOVINA CELJA

Celje je za slovenske razmere veliko in tudi zgodovinsko izjemno pomembno mesto ter regionalno središče savinjske doline. Že samo dejstvo, da zgodovina Celja sega daleč v preteklost, govori o prostoru in ljudeh, kjer so usode in priložnosti posameznih obdobj oblikovale moštvo predstav o njih kot tudi o tistih, ki so se zgodovinsko navezovali nanje.

Celje postaja eno najrazvitejših slovenskih mest, saj se razvija na številnih področjih. Ima vedno več nakupovalnih središč na obrobju mesta, zgradila se je centralna čistilna naprava, nekaj časa pa je bil najbolj odmeven celjski dogodek projekt izgradnje športne dvorane pod Golovcem, kjer slovenski športniki dosegajo uspeh za uspehom.

Celje je imelo vsaj dvakrat v zgodovini večji pomen od današnjega – v rimski dobi, ko si je prislužilo oznako Mala Troja, in v času grofov Celjskih, ko je mesto spletlo vezi na vse strani Evrope. Nastalo je ob starodavni cesti, ki je povezovala severni Jadran s Panonsko kotlino, in postalo pomembno prometno središče v osrednjem delu današnje Slovenije, in to na mestu, kjer Savinja v ostrem okljuku med Starim gradom in Miklavškim hribom zapušča Celjsko kotlino.

Prvi znani prebivalci Celja so bili ilirski Noričani, ki jih v naših krajih srečujemo od leta 1000 do 400 pred našim štetjem. Njihovo postojanko, gradišče, so arheologi našli na Miklavškem hribu. Naselje ni bilo veliko, večje so ob vznožju hriba postavili Kelti, ustanovili so svoj oppidum – mesto. V drugem in prvem stoletju pred našim štetjem je bila Keleia, tako so jo imenovali, eno izmed najpomembnejših obrtnih in trgovskih središč v keltskem Noriku. K pomembnosti mesta je pripomogla cesta, ki je vodila mimo in služila trgovini z jantarjem, ko so ga z obal Baltskega morja spravljali na jug.

Slika 3: *Celje ali Cilli?*, 1905

Vir: Janez Cvirn, Andreja Rihter: Biser na Savinji: Celje na starih razglednicah; 1993: stran 47.

Od Keltov so Rimljani prevzeli tudi ime Celeia. V rimski dobi, ki je trajala skoraj 400 let, je Celeia cvetela, z izjemo okoli leta 270, ko je Savinja spremenila svojo strugo. Bila je tipično rimsko mesto, središče pa je predstavljal forum. Bogate templje, patricijske hiše, javne stavbe so vrstno pozidali ob tlakovanih ulicah. Mesto je že imelo svojo kanalizacijo.

V 5. stoletju so rimsko moč zamajali pomnoženi napadi germanskih in sarmatskih plemen, mesta so padala, tudi Celeia, ki je bila tarča kar dvakrat, leta 452 in leta 475. Spremenjena v ruševine je živela naprej, o čemer pričajo ostanki bazilike iz 4. in 5. stoletja in najdeni takratni novci. V pozni antiki naj bi bila pomembno žarišče krščanstva. Kraje v Posavinju so slovenska plemena zasedla okoli leta 600. Četudi se Celje nekaj časa ne omenja, je moralo obstajati v manjšem obsegu že pred iztekom prvega tisočletja, ko se je v osrednjem delu današnje Slovenije izoblikovala Savinjska marka ali mejna grofija z jedrom ob Savinji.

Nato Celje zasledimo le še v listinah v letih od 1122 do 1137, omenjen je »Gunthero marchione de Cylie«, leta 1229 pa prvič najdemo ime celjskega župnika »Rubpertus plebanus de Cilie«. Srednjeveška naselbina se je razvijala okoli opatijske cerkve sv. Daniela in imela

okoli leta 1240 vsaj značaj uglednejšega trga. Od leta 1333 je bilo naselje v rokah svobodnjakov Žovneških, poznejših Celjskih grofov.

Slika 4: Pogled na Celje z Anskega vrha, 1903

Vir: Janez Cvirn, Andreja Rihter : *Biser na Savinji: Celje na starih razglednicah*; 1993: stran 12.

2.1.1 Vzpon in padec Celjskih grofov

V 12. stoletju se sredi igre menjav različnih časov srednjeveškega sveta na prizoriščih zgodovine človeškega rodu pojavijo svobodni gospodje Žovneški. Njihova posest je sprva skromna; obsega le gradove Sovnekk (Žovnek), Scheinegg (Šeneg), Osterwitz (Ojstrica) in Liebenstein v savinjski dolini. Žovneški, v 13. stoletju poslednji staroplemiški rod na svojem območju, ne sodijo v krog mogočnih družin. Po tem, da so se obdržali vse do poznega srednjega veka, so podobni Goriškim, ki so dosegli svoj vrhunec že v prvi polovici 14. stoletja, v svoji tirolsko-goriški veji s koroškim vojvodo in češkim kraljem Henrikom, v goriški liniji pa z grofom Henrikom II., medtem ko so Žovneški oz. Celjski zenit moči dosegli tik pred izumrtjem.

Slika 5: *Stari grad, 1905*

Vir: Janez Cvirn, Andreja Rihter: *Biser na Savinji: Celje na starih razglednicah; 1993: stran 82.*

Razvoj Žovneških oz. Celjskih je mogoče razdeliti na pet obdobj. V prvem do leta 1308 gre za svobodne gospode, ki imajo vsaj od Gebharda II. svoje središče pretežno na gradu žovnek. V drugem rodbina po svoji volji prizna Habsburžane za fevdalne seniorje, kar pa je izravnano s hitrim naraščanjem njene dejanske moči. V tretjem si Žovneški, potem ko leta 13122 po Vovbrških podedujejo Celje, pridobe grofovski naslov (podeli jim ga 16. aprila 1341 cesar Ludvik Bavarski, potrdi pa 1372 cesar Karel IV. Luksemburški). V četrtem obdobju, ki obsega "zlata leta" pod grofom Hermanom II., se Celjani z naslonitvijo na cesarja Sigismunda Luksenburškega uveljavijo kot pomemben dejavnik evropske politike. V zadnjem se povzpnejo do statusa državnih knezov in postanejo tudi formalno enakopravni svojim velikim tekmečem Habsburžanom. Poslednji Celjan, knez grof Ulrik II., postane celo državni namestnik na Češkem in Ogrskem.

2.1.1.1 Vzpon Habsburžanov

Do začetka 14. stoletja svobodnim gospodom Žovneškim postane jasno, da jim je za nadaljnji vzpon potrebno pokroviteljstvo kakšne mogočne knežje dinastije, kajti sami so neznatni za dosego ciljev, ki si jih vse očitneje zastavlja njihova velikopotezna politika. Preko Vovbrških

so sicer stopili v posredna sorodniška razmerja s Spanheimskimi in Babenberškimi, toda to so bile zveze s poslednjimi poganjki izumirajočih rodov, ki niso več mogle imeti praktičnega pomena. Žovneški so kot svobodni gospodje prepozno prišli do sorodstvenih stikov s starimi deželno knežjimi hišami, da bi se mogli neposredno okoristiti z njihovim izumrtjem: morali so si poiskati kakšnega primerno oddaljenega seniorja, v imenu katerega bodo lahko na svojem področju povečali moč ter se potem na tej osnovi počasi osvobodili nadležnih vezi podrejenosti. V Savinjski dolini in Podravju brž opazijo vzhajajočo zvezdo Habsburžanov. Tako ne preseneča, da leta 1278. srečamo Liutpolda III. Žovneškega med vojščaki ``slavnega kralja`` Rudolfa, ko se ta pri Durnkrutu na življenje in smrt spopade s ``silnim in odločnim`` češkim kraljem Otokarjem. Račun se je izšel: Rudolf je zmagal in tistim, ki so z njim, se odprejo številne poti napredovanja. Tudi v času t.i. habsburško-goriškega ravnovesja, ki v slovenskih deželah sledi propadu sreče in oblasti kralja Otokarja, se Žovneški drže Rudolfovih naslednikov. To je razvidno iz dejstva, da Urlik II. Žovneški 1307. leta zelo vneto sodeluje na habsburški strani v vojni zoper Tirolsko-Goriške, ki po Rudolfovi zmagi nad češkim kraljem obvladujejo mimo svojih poprejšnjih gospoств tudi Koroško, Savinjsko marko in Kranjsko. Leto pozneje, 22. aprila 1308, Ulrik še odkriteje stopi na stran zmagovitih Habsburžanov: prostovoljno jim izroči svojo dotlej svobodnjaško posest, ki jo takoj nato sprejme nazaj v fevd, poleg tega pa tudi silovito poveča svojo moč, saj postane upravitelj dotlej tirolskogoriških gospoств, ki 1311. leta preidejo pod Štajersko. Ni dvoma: simpatijam Urlika II. Žovneškega za Habsburžane je imel koristoljubne, saj je bil savinjski plemič še 1306. leta izpričan kot spremljevalec Henrika Tirolsko-Goriškega v Pragi, ko se je poročil z Ano, sestro poslednjega Premislovca Vaclava III. Ne gre torej za nikakršno ``prisrčno zvezo``: Žovneški tudi pozneje niso nikoli bili pretirano rahločutni pri lovljenju vzgonskega vetra za lasten vzpon in so precej menjavali zavezništva.

2.1.1.2 Širitev povezav Celjskih grofov

Celjski brez sramu prehajajo izpod praporov starih zmagovalcev zgodovine k novim; imajo neverjetno pretanjen posluš za povezave, ki v zelo kratkem času prinesejo korist.

Na slovenskih tleh ni nihče virtuozeje obvladoval umetnosti sledenja trenutni konjunkturi, iz katere pa se neredko porodijo tudi trajnejše koristi. Bojeviti, a očitno ne preveč daljnovidni

goriški grof Henrik II. se je npr. v začetku 14. stoletja, enako kot Žovneški, zvezal s Habsburžani ter energično nastopil zoper svojega tirolsko-goriškega soimenjaka in sorodnika. Toda s tem je samo še povečal prepad med dvema vejama goriške hiše, ki se je razkazala že leta 1271, njene posesti pa so potem druga za drugo prehajale v roke Habsburžanov. Ti so se iz avstrijskega in štajerskega prostora vztrajno širili proti jugu, proti morju, ki so ga nazadnje dosegli v Tržaškem zalivu in v Istri. Na svoji poti po zlomu moči Tirolsko-Goriških razen v Celjanih niso imeli nobenega resnega tekmeca: Goriški so navsezadnje postali le lokalno pomembni ter bili v 15. stoletju odvisni od svojih celjskih sorodnikov, po njihovem nenadnem koncu pa zoper premočne Habsburžane niso mogli storiti nič učinkovitega in so z izumrtjem leta 1500 tiho zapustili zgodovinsko prizorišče.

Ulriku II. Žovneškemu, ki z dinamično potezo odpovedi svobodnemu gospostvu svojemu rodu omogoči prihodnje silovito naglo napredovanje, sledi sin Friderik I. Ko leta 1322. po moški liniji izumrejo grofje Vovbrški, je najnaravnejša stvar, da njihove posesti po Štajerskem - s Celjem vred - padejo v roke Žovneških: gospod, ki se v visokem srednjem veku hoče povzpeti po družbeni lestvici, si za sorodne vezi s starimi plemiškimi rodovi ne prizadeva le zaradi povečanja svojega ugleda, temveč predvsem zato, da v doglednem času kaj podeduje. Za Friderika je to odločilnega pomena, kajti od konca Vovbrških na svetu ni nič več tako, kot je bilo: Žovneških poslej ni več, prelevijo se v Celjske, in pod tem imenom postanejo znani - morda je pravi izraz: razvpiti - od Baltika na severu do Jadrana na jugu.

2.1.1.3 Pogled v srednjo Evropo

Politika Žovneško-celjske dinastije je v prvih dveh fazah njenega razvoja politika koncentracije: ustvariti je bilo treba središče, iz katerega bo kasneje mogoče začeti ekspanzijo v velikem in največjem stilu. Kot edini mogoči center se od vsega začetka kaže Celje, tedaj še dokaj neugleden trg, ki stoji na zgodovinskih tleh, na ruševinah antične Celeie. Posesti Žovneških so vse do Friderika I. bile razpršene zahodno in vzhodno od Celja, toda s pridobitvijo dediščine po Vovbrških se položaj na mah spremeni: poslej v porečju Savinje obstaja zaokrožena posestna enota, ki je več kot solidna odskočna deska za nadaljnje podvige. Celjski se poslej ne bodo več zadovoljevali z okviri rimsko-nemškega Cesarstva, temveč bodo

skušali razširiti svoj vpliv po vsem srednjeevropskem prostoru. Friderik I. se tako kaže kot ena ključnih osebnosti v zgodovini žovneško-celjskega rodu: je človek prehoda - poslednji ustvarjalec temeljev in hkrati prapodoba velikih razširjevalcev moči svoje dinastije, Hermana II. in kneza Ulrika. Zdi se, da ga nič ne more ustaviti: čas njegovega življenja je čas »črne smrti«, ki mori povsod okoli, le načrtom Celjanom ne more do živega. (Povzeto iz Celjski knezi v Evropi, Igor Grdina, 1994).

2.1.1.4 Herman II.

Slika 6: *Herman II*

Vir: <http://www.sdm-si.org/mnenja/politiksem.php3>.

Celjski v začetku 15. stoletja odločno posežejo v gospodarske tokove, ki jih na ozemljih pod svojo kontrolo očitno nočejo prepustiti igri naključij: na njihovih posestih v Cesarstvu vse do 1451. leta ni nobenega mesta, trge pa nadzorujejo z železno roko. Zaradi težnje po kar najbolj popolnem obvladovanju denarnih tokov grof Herman II. ni bil prav nič toleranten do Židov: tudi v slabem je bil prapodoba modernega Srednjeevropejca. A čeprav je vneto skrbel za

najrazličnejše verske ustanove (osnoval je samostan Pleterje na Dolenjskem) in četudi je bil v času konstanškega koncila kot najvplivnejši Sigismundov svetovalec odločen nasprotnik Jana Husa ter vnet zagovornik Cerkve Zahoda, ga verjetno ni mogoče označiti za verskega fanatika, saj je za vnuka Ulrika izbral pravoslavno nevesto, hčerko srbskega despota Jurija Brankoviča (poroka je bila 1433. leta, Katarina Brankovič pa je smela celo po prihodu v Celje obdržati pri sebi ortodoksne duhovne).

Izjemnost Hermana II. so opazili že njegovi sodobniki: v njegovo čast in slavo je bila spisana Celjska kronika, ki je bila začeta že kmalu po smrti mogočnega grofa, končana pa po nenadnem koncu celjske dinastije. Navsezadnje: v tistem času ni bilo ravno običajno cesarju ponujati podporo 25000 vojščakov. Toda tudi 2000 konjenikov, ki jih izpričujejo nekateri drugi viri, je bila tedaj izjemna moč.

Celjska oborožena sila, ki je v 14. stoletju igrala veliko vlogo pri povečevanju finančne moči rodbine, je postala pomemben element politike, kar se je pokazalo zlasti v habsburški - celjski vojni po smrti cesarja Sigismunda in kralja Albrehta II. Grof Herman, ki ga moremo imeti za brezobzirnega gospodarja, kakršne v njegovem času najdemo predvsem na tleh renesančne Italije, ne dovoli, da bi občasno hudo škripanje v cesarskem zakonu sproščenih ter k uživanju življenjskih radosti nagnjenih Sigismunda in Barbare pomračilo bleščeče perspektive celjsko - luksemburške zveze.

Herman je npr. le ob največji naklonjenosti prestola mogel obvladati hudo afero, ki je izbruhnila ob smrti soproge njegovega najstarejšega sina, grofa Friderika II, Elizabete Frankopanske 1422. leta: javna tajnost oz. splošna govorica je bila, da se je Celjan žene odkrižal kar z lastnimi rokami. Zadeva pa še ne bi bila tako huda, če se Friderik vrhu vsega ne bi brž poročil z neugledno plemkinjo Veroniko Deseniško, za katero mogočni Herman res ni mogel imeti nobenega razumevanja, saj je že sama njena eksistenca predstavljala resno nevarnost za uresničitev njegovih daljnosežnih načrtov. Zato je stari grof ukrepal zelo nesentimentalno: nadležno snaho je dal leta 1425 preprosto utopiti. Očitno se je s problemi soočil takoj, ko so se pojavili, in jih je kar najradikalneje odstranil. Sina Friderika je zaprl,

toda po smrti drugega naslednika, grofa Hermana III., je hočeš nočeš moral računati z njim kot s prihodnjim glavarjem celjske hiše.

Sicer pa Herman že vse od začetka 15. stoletja vodi povsem samostojno politiko v velikem in največjem stilu. V Celju se tako za nekaj časa ustavi celo dvor oglejskega patriarha Ludvika Tecka, potem ko Benečani v Furlaniji uničijo njegovo posvetno gospostvo. (Povzeto iz Kronike grofov Celjskih, Franz Kranes, 1972).

Slika 6: Razvaline Starega gradu, 1900

Vir: Janez Cvirn, Andreja Rihter: *Biser na Savinji: Celje na starih razglednicah*; 1993: stran 121.

2.1.2 Danes celjski grofje in nikdar več

O knezu Ulriku so bili zapisani tudi sledeči stavki: ``Nihče ni bolj častihlepen, skop in razuzdan od njega, sam hoče imeti vse časti, vso moč in vso oblast, enakega ne trpi poleg sebe. Poglej samo njegov dom, koliko služabnikov ga spremlja. Njegova metresa ima več služabništva, kakor ga je imela kdaj mati Ladislava (tj. kraljica Elizbeta, Ulrikova sestrična).`` In: ``... bolj je slavohlepen kakor kdor koli, ošaben in ponosen je preko mere...`` Toda iz teh besed bolj kakor trezna presoja dihata sovraštvo in zavist: vsi, ki v življenju uspejo in kaj dosežejo, se zde tistim, ki niso malopridni in vredni vsaj moralne obsodbe. Moč pa si je

tudi predstavljati, da je bil življenjski stil kneza Ulrika, ki se ni ustavljal pred nikomer in ničemer, povezan z zavestjo, da bo z njim celjska dinastija izumrla, kajti vse svoje otroke je do časov svojega najvišjega vzpona na Ogrskem že pokopal: treba je bilo užiti dan, dokler še ni bila ura prekrasna...

V Celju je bil nato velik pogreb. Razlegel se je presunljiv klic: ``Danes grofje Celjski in nikdar več!`` Habsburžan Friderik III. je dočakal svojo veliko uro in se je podviral z zasedbo celjskih posesti, ki so mu šle po dedni pogodbi. Zaradi tega se je vnela vojna med njim in Goriškimi, ki so se tudi hoteli okoristiti z izumrtjem svojih sorodnikov, medtem ko je spopad z drugim potencialnim dedičem kraljem Ladislavom Posmrtnikom, tem zadnjim poganjkom albertinske veje Habsburžanov, odpadel, saj je mladi vladar nepričakovano naglo umrl (1457). Goriški vojno grdo izgubijo in jih tako še pred izumrtjem leta 1500 dohiti usoda: mir v Požarnici 1460 je pravzaprav njihov politični konec. Celjani so bili poslednja pomembna srednjeveška dinastija, ki se je s slovenskih tal povzpela v kroge evropskega visokega plemstva. Na njihovem dvoru so se srečavale najrazličnejše kulture: tako je na eni strani sicer res ohranjeno poročilo, da Ana Celjska tedaj, ko je prišla na Poljsko za kraljico, ni znala nobenega drugega jezika, razen nemškega, toda na drugi strani ne gre spregledati dejstva, da je kneginja Katarina poslednjemu goriškemu grofu Lenartu pisala pismo v cirilici, torej v slovanskem jeziku (očitno se je Goričan omenjene pisave priučil v mladih letih, ko je bil v Celju, kjer so bili pravoslavni duhovni). Poznejši strastni prepir o tem, ali so bili Celjski Nemci ali Slovenci, je bil odveč: bili so preprosto sami svoji in srečati jih je bilo povsod tam, kjer se je kazala možnost za vzpon. Kjer se je kaj svetilo in cingljalo. Zato so jih marsikje, zlasti na Ogrskem, močno sovražili.

Spomin na Celjske je med Slovenci ostal živ: ljudska zgodba o plemenitenju Teharčanov (knez Ulrik naj bi v plemski stan povzdignil vse prebivalce vasi Teharje, da bi se odkupil za zalezovanje njihovih deklet) in tragedija Veronike Deseniške sta bili v dramatici 19. in 20. stoletja zelo pogostokrat uporabljeni (opere Benjamina Ipavca, Viktorja Parme in Danila Švare, drame Josipa Jurčiča, Otona Župančiča in Antona Novačana). Nadalje je pogreb poslednjega Celjana zapustil prepoznavne sledove v ljudski poeziji o legendarnem kralju Matjažu, katere zgodovinska osnova je - paradoksalno - Matija Korvin, brat morilca kneza

Ulrika (Kralj Matjaž naj bi umrl v Celju). Celo začetnik slovenske književnosti, veliki protestantski reformator Primož Trubar, je kneze Celjske v 16. stoletju živahno omenjal. Pozneje, na prehodu 19. stoletja v 20., tudi pesnik Anton Aškerc. Toda nobenega dvoma ni, da je najlepši stavek, ki je kdaj koli bil izrečen o njih, v svoji drami Herman Celjski zapisal Anton Novačan: *Kdor nosi zvezde v svojem grbu, ta naj se tudi dviga k zvezdam*. (Povzeto iz knjige Danes grofje celjski in nikdar več, Anna Wamberchtsamer, 1992).

Kot mesto je Celje prvič zapisano v listini o poknežitvi Celjskih leta 1436, v edini ohranjeni fevdalni knjigi Celjanov pa se šele pri vpisih po letu 1444 označuje kot mesto.

Za »uradno« razglasitev velja 11. april 1451, ko je Friderik II. Celju priznal pravice štajerskih mest. očitno so bili tedaj organi mesta že oblikovani, vse pa kaže na to, da so si Celjski želeli s poknežitvijo proti do »mesta« za svojo novo kneževino. Postali so slavni ne samo na bojiščih, ampak tudi na dvorih in stkali so rodbinske zveze z nekaterimi evropskimi vladarskimi dinastijami.

Pridobili so številna gospostva in nastopali tudi kot zavetniki, dobrotniki in ustanovitelji samostanov in različnih cerkva, skoraj vsi pomembni srednjeveški celjski stavbni spomeniki izvirajo iz časa Celjanov. Nekdanji skromni vovbrški stolp v mestu so spremenili v razkošno palačo, ki je bila ena najlepših plemiških stavb v tedanji srednji Evropi. Knežji dvor v Celju je bil poleg Trsta edini kraj na Slovenskem, kamor so segali najnovejši evropski kulturni in umetnostni tokovi. Tja so prihajali plemiči, trgovci, drobni rokodelci, oboroženci in drugi.

Leta 1446 je imelo Celje okoli 800 prebivalcev, omenjeni so tudi Judje. Po izumrtju grofov Celjskih (1456) se je razvnel boj za njihovo dediščino. Mesto je prešlo pod habsburško roko in se začelo hitreje razvijati v obrtno in trgovsko središče. Doživljalo je napade Turkov, ni pa postalo protiturska trdnjava kot Brežice, Maribor, Ptuj in Radgona. Bilo je obzidano, zato ga niso mogli zavzeti ne Turki ne uporni kmetje, ki so osvojili Stari grad. Celje so začeli »osvajati« tudi protestanti, Trubar je bil kaplan pri cerkvi sv. Maksimilijana pred mestom. Protireformacija je pripeljala v Celje beraške kapucine, ki so si na planoti nad savinjskim

Bregom postavili samostan in ob njem cerkev sv. Cecilije. Že prej pa so v mestu bivali minoriti.

Razne naravne nesreče so večkrat prizadele mesto, najhujši pa je bil požar leta 1798, ko je od 192 hi ostalo nepoškodovanih le šest. To je vplivalo na nadaljnji razvoj Celja in odstranitev obzidja, ki ga je magistrat leta 1785 prodal na dražbi. Pod Habsburžani je bilo Celje do srede 18. stoletja sedež posebnega celjskega vicedomskega urada za deželno – knežjo posest, upravno pa sedež celjske četrti kot dela Štajerske.

Okoli leta 1820 je bilo v mestu okoli 250 hiš in 2500 prebivalcev. Z novo industrijo in južno železnico, ki je na poti z Dunaja do Trsta stekla skozi Celje so prišli tudi nemški kapitalisti in njihovi delavci in začelo se je ponemčevanje. To je sprožilo narodni odpor Slovencev, ki je naraščal s pomladjo narodov leta 1848 in se krepil v novoustanovljenih čitalnicah in društvi. Nestrpnost nemških prenapetežev se je stopnjevala, kolikor bolj se je bližala 1. svetovna vojna. Po njenem koncu je Celje postalo tretje (poleg Ljubljana in Maribora) gospodarsko, prometno in kulturno središče Dravske banovine. Delavstvo je pogosto kazalo svojo upornost in se postavilo v bran naprednih sil tudi v 2. svetovni vojni, ko se je teror nacistov razbesnel, še zlasti v njihovem zaporu, Starem piskru. Iz Celja je bilo izseljenih več kot 1500 oseb, okoli 600 otrok pa so odgnali na ponemčevanje v Nemčijo.

Prva skrb po koncu vojne je veljala proizvodnji, njeno jedro sta predstavljali leta 1873 nastala Cinkarna in nekdanja Westnova Tovarna emajlirane posode. Zaživela so še druga podjetja: Etol, Žična, Toper, Aero, Metka, Zlatarna Celje itd. Slednja ohranja zlatarsko tradicijo v mestu, ki se je industrijsko močno razvilo. Celje je razvilo tudi druge dejavnosti, regulirali so Savinjo, ki je dotlej večkrat poplavljal. Danes je gospodarsko, trgovsko, prometno, izobraževalno, kulturno in zdravstveno središče Posavinja in zgornjega Obsotelja, še vedno pa se ga drži vzdevek »knežje mesto«.

2.1.3 Kulturna dediščina

Slika 7: Arkadno dvorišče na Glavnem trgu št. 7

Vir: Janez Cvirn: Celje; 1999: stran 88.

Urbana kulturna dediščina, ki je vsaj v zasnovi nastala v času Celjskih grofov v 14. in 15. stoletju, je edinstvena na Slovenskem. Grofi so oblikovali mesta, utrdili Stari grad, uredili obzidja in zgradili obrambne stolpe ter številne mestne objekte in naprave. Nekatere so se ohranile, nekatere so podrti po velike požaru leta 1789. Enega od mestnih bastionov, severozahodni obrambni stolp, so sredi 20. stoletja funkcionalno povezali z novo zgrajenim Slovenskim ljudskim gledališčem. Južni, Vodni stolp je obnovljen. Druge dele obzidja in utrdb so na začetku prejšnjega stoletja večinoma porušili.

Opatijska cerkev sv. Danijela ima romarsko prednico. Današnjo stavbo so postavili okoli leta 1306, a ji je več prezidav spremenilo podobo. Najdragocenejša je gotška kapela Žalostno matere božje (Marijina, tudi Celjska kapela) z bogatim kamnoseškim okrasjem iz okoli leta 1400, delo celjske kiparske delavnice, in s kipom Sočutne iz 15. stoletja. Freske na oboku so iz začetka 15. stoletja, spadajo v sam vrh srednjeveškega stenskega slikarstva na naših tleh. V

notranjosti in na pročelju cerkve je več poznogotskih, renesančnih in baročnih reliefnih nagrobnikov.

Stara grofija je najpomembnejša renesančna stavba v mestu. Zgrajena je bila v letih 1580 – 1603, njena največje znamenitost je »Celjski strop«. Razglašajo ga za izjemen primer iluzionističnega slikarstva na Slovenskem. Avtor je neznani, v severni Italiji izšolani slikar. Strop so odkrili leta 1926, restavriral ga je Matej Sternen. Po 2. svetovni vojni se je v Staro grofijo, ki so ji v drugi polovici 17. stoletja prizidali še arkade na severni strani, vselil Pokrajinski muzej Celje s svojimi bogati zbirkami.

Spodnji (Mestni, Knežji) grad je v gotskem slogu zgrajeno poslopje iz 14. in 15. stoletja. Postaviti so ga dali grofje Celjski namesto nekdanjega manjšega gradiča. Po ljudski pripovedki naj bi bil povezan z Gornjim gradom. Ogromno poslopje je bilo obzidano in ločeno od naselbine ter zavarovano z jarkom. Sredi 18. stoletja so grad spremenili v vojašnico. Od leta 1990 potekajo na gradu restavratorska dela.

Slika 8: *Celjski grad*

Vir: http://www.sl.wikipedia.org/wiki/Celjski_groffe

Marijina cerkev je bila posvečena 1310. leta in kasneje večkrat prezidana. Današnja podoba je dobila po prezidavah v letih 1858 – 1880. Stala je poleg minoritskega samostana, ki so ga dali zgraditi mali bratje beraškega reda, a je leta 1798 pogorel. Po razpustitvi samostana so večji del stavbe prezidali v kaznilnico, tu so bili zloglasni zapori, imenovani Stari pisker. Cerkev ima izjemno zgodovino, na reliefnem timpanonu zakristijskega portala sta domnevno upodobljena dva od grofov Celjskih, za glavnim oltarjem je bila namreč nekoč njihova grobnica. Tam so bile do leta 1956 lobanje grofov Celjskih, nato so jih prenesli v Pokrajinski muzej.

Ljudska posojilnica z gledališčem premore Plečnikovo dediščino v Celju. To je monumentalna stavba sredozemskega tipa, ki jo je veliki arhitekt snoval v letih 1927 – 1929. Poznejše prezidave so močno okrnile njegovo zasnovo, kar je zakrivilo tudi spreminjanje namembnosti stavbe. Prvotni vtis ohranja le dvorana. Leta 1952 so po Plečnikovi skici naredili fasado celjskega gledališča, njegov vpliv je zaznaven na stranski in zadnji fasadi.

TRG CELJSKIH KNEZOV se proti jugu močno zožuje. Tu stoji na nekdanjem južnem vogalu starega mesta **Knežji dvorec** (Spodnji grad). Nekdanja srednjeveška stavba je močno prezidana in povečana v 14. stoletju služila za rezidenco Celjskih grofov. V času Marije Terezije so jo preuredili v vojašnico, kar je ostala do nedavna.

Narodni dom (J. V. Hrásky, 1895) stoji na severnem koncu trga; v njem je sedež občine. Prvotna neorenesančna stavba je bila večkrat predelana; v zadnjih letih ji postopno vračajo prvotno podobo.

Prothasijev dvorec (ok. 1770) nasproti Narodnega doma je pozno baročna stavba z avtentično oblikovanimi fasadami in sočasnim marmornatim portalom.

GLAVNI TRG, drugo težišče celjske kulturne dediščine. Na vogalu Glavnega trga je v prenovljeni historicistični stavbi sedež Zavoda za varstvo kulturne dediščine. Ta trg obvladuje 200 let staro Marijino znamenje iz leta 1776; pred 1. svetovno vojno ga je obnovil kipar F. Berneker. Z obnovljenimi baročnimi fasadami in renesančnimi portali izstopajo nekatere

meščanske stavbe, med njimi Hohenwarterjeva hiša, hiša nekdanjega oskrbnika celjskega gradu A. Hohenwarterja iz 16. stoletja in tako imenovana kvartirna hiša (Gosposka ulica 3).

Stari (ali Gornji) grad stoji na Grajskem hribu jugovzhodno od mesta. Ni nastal zaradi naselbine pod njim, ampak zaradi širših deželnoobrambnih razlogov. Prvotno romarsko stavbo so novi lastniki razširili v gotsko formo s trojnimi obrambnimi zidovi in stolpi. Razvoj je trajal nepretrgoma do poznega 16.stoletja, dokler ni zrasel grad, ki je bil po razsežnosti največji v Sloveniji. Obrambno jedro predgradja predstavlja velik štirinadstopen stolp, imenovan Friderikov stolp, vrh njega je razgledna ploščad. Grad je začel propadati v 18. stoletju. Postopno ga obnavljajo. Poleti je prizorišče prireditev.

2.1.4 Staro mestno jedro

Najpomembnejši razpoznavni znak in oblikovni motiv Celja, ki ga je treba vsestransko varovati, je staro mesto na sotočju Savinje za katerim prehaja Savinja v ozko sotesko med Starim gradom in Miklavževim hribom. Severno ob starem jedru je kakovosten predel meščanskega regulacijskega urbanizma s strnjeno obulično zazidavo, kar najdemo v Sloveniji samo še v Ljubljani in Mariboru. Zato ga je treba vsestransko varovati. Mestno podobo na širšem območju pa obvladujejo novi predeli, ki se širijo proti severu s številnimi bloki in stolpniciami. Drug, mnogo bolj problematičen pečat mestu dajejo velika, mestoma zelo razvrednotena industrijska območja. Ta se proti vzhodu in severu kažejo kot prava industrijska krajina, ki terja temeljito vidno polepšanje. Kot vsa slovenska mesta je tudi Celje obdano z obročem enodružinske gradnje, ki se zlasti širi vzdolž cest, po pobočjih in obronkih v bližnji okolici.

V starem srednjeveškem mestnem jedru moramo varovati urbano dediščino v skladu z določili spomeniškega varstva. Razen glavnega uličnega križa, ki ga predstavljata Stanetova in Prešernova ulica in ki je tudi ogrodje pešaških območij, je treba urediti sekundarne ulice, mikroambiente in notranjščine karejev z dopolnitvami, zaokrožitvami in polepšavami.

Sestavni del podobe srednjeveškega mestnega jedra so reka Savinja z obrežnimi parki in sprehajališči, mestni park in gozdnata pobočja Miklavževega hriba z dominantno Miklavževo cerkvijo. Pomemben del srednjeveške podobe je tudi kapucinski samostan.

2.1.5 Vloga in pomen mesta

Spoznavanje problema – razkorak med krizo mestnih središč zaradi prometne neurejenosti, slabšanje bivalnih pogojev in zahtev trgovine na eni strani in razvojem novih urbanih središč, spalnih sosesk in zraščanjem primestnih naselij v urbane amorfne aglomeracije na drugi strani, postavlja vprašanje vloge in pomena mestnega jedra kot centra urbane aglomeracije, centra občine, regije. Zaradi odtujevanja prebivalstva (stanovalcev) so mestna jedra vse bolj podvržena procesu citizacije, antiurbana središča v predmestjih pa pogosto ne zadovoljujejo niti osnovnih potreb prebivalstva.

Vse to pospešuje prometno krizo v središčih – historičnih jedrih, kjer ni možno najti ustreznih rešitev v podedovanem in z grajeno strukturo tesno povezanem okolju. Istočasno pa se kaže nov problem prenove – problem stanovalcev.

V prenosu splošnega na konkretno problematiko Celja lahko ugotovimo: širjenje mesta je predstavljalo izgrajevanje novih predelov, ki so se navezovala na mestno jedro in bila od njega celo odvisna (problem oskrbe novih sosesk). Tak način širjenja je prometno zaostroval situacijo v starem mestnem jedru do take točke, da je povzročil bistveno poslabšanje prometnih in bivalnih razmer. Pojav širjenje novih stanovanjskih sosesk, ki skupaj tvorijo mesto, lahko vodi v citizacijo, kar pomeni, da se na račun zmanjševanja števila stanovanj širijo poslovne in prodajne površine in da je mesto, ko se uradi in trgovine zapro, mrtvo, pusto. Ta trend bi morali zaustaviti, določiti tiste možne dejavnosti, ki mesta ne bi osiromašile, kar pa lahko storimo le ob analizi in določitvi vloge mesta kot celote v okviru občine in regije.

2.2 ZGODOVINA GOSPOSKE ULICE

Zgodovinski pregled

(Zgodovinski pregled po hišnih številkah Gosposke ulice povzet iz vira: Orožen (1971-1974):
Zgodovina Celja in okolice)

Vsakomur, ki se želi seznaniti s preteklostjo nekega mesta, lahko prvo informacijo ponudijo že mestne ulice in trgi, njihove ulične table z imeni, ki krasijo pročelja hiš. Tudi v Celju je tako, saj so ulice in trgi že v prvih letih dvajsetega stoletja imeli stara imena, ki so jih meščani še zelo dolgo uporabljali. Celjani so najstarejše ulice svojega mesta poimenovali po gospodarskih dejavnostih.

Tako je že v času Celjskih grofov Gosposka ulica nastala kot zveza med župno cerkvijo in Glavnim trgom s spodnjim gradom. Zaznamuje jo pestra zgodovina in še danes ohranja starinski značaj. Današnja Gosposka ulica je dobila naziv leta 1448, tri leta pred podelitvijo mestnih pravic Celju.

Slika 9: Gosposka ulica z Glavnega trga, 1916

Vir: Janez Cvirn, Andreja Rihter: *Biser na Savinji: Celje na starih razglednicah*; 1993: stran 57.

Najprej se je imenovala Dolga ulica. Leta 1711 se je preimenovala v Grajsko oz. Gosposko ulico. Ta naziv je ohranila do leta 1941, ko so jo Nemci preimenovali v Herrengasse. Leta 1945 je bila preimenovana v Zidanškovo ulico. Po slovenski osamosvojitvi pa je ponovno dobila naziv Gosposka ulica.

Stil in podoba gradnje ulice sta se v večini ohranila iz srednjega veka. Hiše so povezane s prehodi na dvorišče. Večina prehodov se je zapirala z vrati. Hiše so bile sprva nizke in enonadstropne. Pritlični prostori so bili namenjeni obrtno-trgovinski in gostinski dejavnosti, nadstropja pa bivanjskim prostorom oz. stanovanjem. Prostorska stiska v ulici je zahtevala, da so se vse adaptacije in dograditve zgradb vršile le v nadzidavi ali širjenju na dvorišče.

Gosposka ulica leži pravokotno na Glavni trg in na Trg celjskih knezov v smeri vzhod – zahod. Danes je v ulici 25 hišnih števil, in sicer od 1 do 32. Manjkajo številke 12, 20, 26, 28 in 29.

2.3 GOSPOSKA ULICA - PREGLED PO HIŠNIH ŠTEVILKAH

Zgodovinski pregled po hišnih številkah Gosposke ulice (lastniki, dejavnost hiše, letnice)

1. Hišna številka 1

Na hiši je bila prvotno vpisana sodarska pravica. Sodarsko obrt sta imela še Konstancija Rath in Ana Germalöck. Zanggerji so uvedli v hiši veliko trgovino in zgradili stanovanjski trak ob drugem dvorišču. Hiša je ohranila stare značilnosti. Na pročelnem voglu ima kamnitega leva, izdelanega v gotskem slogu, ki ima na prsih napis, ki omenja Janeza Nepomuka. Danes pa je v tem objektu »Tamkoučiri« (pivnica) ter »Pinocchio« (EK – jeans) – moda za mlade.

2. Hišna številka 2

Edvard Skolant je hišo na novo pozidal, sedanjo obliko so ji dali pokojni lastniki, ki so hišo spremenili v hotel. Poznejši lastniki so bili mesarji, klobučarji in gostilničarji. Gre za vogalno hišo. V tej hiši pa je danes Toes (šivanje po naročilu), frizerstvo, Acman (moda za močnejše), Panox d.o.o (gostinski lokal) ter Solomon d.o.o.

3. Hišna številka 2

Je druga hiša na desni strani ulice. Ker se je posestno združila z vogalno, ima isto številko. Lastniki so bili jermenarji in deloma trgovci. V hiši je bila kasneje tiskarna, v kateri se je tiskalo precej slovenskih tiskov. Lastniki tiskarne so bili Jeretmi. Zadnji lastnik te hiše je bil inženir Riedel, ki je bil kot rudarski svetnik dolgoletni vodja Celjskega revirnega rudarskega urada in stvarni ustanovitelj ter prvi kustos Celjskega muzeja.

4. Hišna številka 3

Prvotno je bila v hiši pekarna. V prehodu na dvorišče je na levi strani vzdana nagrobna plošča nekemu Maksimu, ki jo imajo za strakorščanski spomenik. Nastal je nekoliko pred prihodom Slovencev. Hiša je lep primer starejše mestne hiše. Na okrogoličnih podbojih so tri Celjske zvezde. Hiša je po ohranjeni izvedbi iz leta 1571. Danes je v tem prostoru Mozaik galerija,

Antika (trgovina s starinami), Račka (ne obratuje), Štajerska čebelarstva zadruga Celje in Elektromehanika (servis) plinskih peči.

Slika 12: Gosposka ulica 3 - danes

Vir: Fotodokumentacija avtorice raziskovalne naloge Mateje Toman; Gosposka ulica, 1. 3. 2005.

5. Hišna številka 4

Prvi lastnik hiše Ivan Jurij Steinmetz je bil znani celjski zvonar in pivovar, ki si je pridobil veliko premoženje. Zvonarna je bila na pobočju zavodenjskega hriba, v poznejšem Krisperjevem vinogradu. Poznejši lastniki so bili trgovci, zadnji med njimi, A. Hofbauer, je imel trgovino z usnjem. V tem objektu je danes Veletekstil, Društvo proti mučenju živali, odvetnik, studio EMS (tiskarna sredi mesta) in rokodelski salon (popravila, posredništvo).

6. Hišna številka 5

Znana lastnika sta bila Ferdinand Gallo, ki je bil kipar in Primož Okrogel, ki je bil izdelovalec velikih stolpnih ur. Poznejši lastniki so bili obrtniki različnih strok. V tej hiši pa so danes stanovanja.

7. Hišna številka 6

Lastniki te hiše so bili krojači. Danes pa je v tem objektu zlatarstvo Kragolnik.

8. Hišna številka 7

Lastniki so bili vrvičarji in pivovarji. Leta 1816 in 1817 so hišo na novo zgradili in ji dali sedanjo obliko. Hiša je dobila dve dvorišči, ki sta kvadratne oblike. V hiši je bila do leta 1873 pivovarna, takrat pa jo je Friderik Maltes prenesel na sedanji Šlandrov trg, hišo pa spremenil v hotel »Nadvojvoda Ivan«. Drago Bernard je hotel obnovil in ga preimenoval v »Balkan« in nato v »Hubertus«. K pivovarni sta spadala tudi pivnica pod gradom (Grajska klet) in stolp v Razlagovi ulici – kot skladišče. Alojzij Mastnak je spremenil poslopje v stanovanjsko hišo. Danes je v tem objektu trgovina z oblačili EXIT, frizerstvo, expert – nepremičnine, šiviljstvo – krojaštvo, slikotisk (vendar ne obratuje), mednarodno društvo Otroci – otrokom, RATING – revizija in svetovanje ter ŽNIDER'S CELJE – menjalnica, agencija ter zastavljalnica.

9. Hišna številka 8

V hiši je bila stalna obrt. V tej hiši je danes strojno klučarstvo, vendar *ne obratuje*.

10. Hišna številka 9

Ivan Globočnik je leta 1937 dvoriščnemu poslopiju nadzidal prvo nadstropje. Kastelic je bil pek in gostilničar, Jurij Stepišnik tesarski mojster, Primožič kovač bakrenih izdelkov, Prevolšel čevljar in Globočnik ključavničar. V tej hiši je danes trgovina z oblačili ter čevljarstvo.

11. Hišna številka 11

Hišo je 14. februarja 1945 porušila bomba. V tem objektu so danes samo še stanovanja.

12. Hišna številka 13

Ta hiša je bila pogosto velikaški dom: Führenbergi so imeli več graščin, Vincanc Novak je bil lastnik steklarne v Rakovici pri Vitanju. Pramberger je bil najemnik celjske »grofije«, Ivan Steinmetz je bil znan zvonar in pivovarnar. 14.2.1945 je to hišo porušila bomba. Na mestu obeh porušenih hiš je mestna uprava državnih stanovanjskih zgradb leta 1950 zgradila novo

hišo s pasajo proti »grofiji« in s staro dvojno številko. Nova zgradba se stilno ujema z značajem starejših hiš v tej ulici. V tem objektu so danes še stanovanja.

13. Hišna številka 14

13. 2. 1945 je to hišo porušila bomba. V tej hiši je bila konec 15. stoletja verjetno kratko dobo špital (bolnišnica), morda je bila v njej v tisti dobi in tudi pozneje mestna šola. Za hišo lahko beremo ime: hospitalis ad. S. Ursulam, pozneje jo spisi označujejo kot »svobodno hišo«, tako je tudi vpisana v deželni deski. Prostor, kjer je stala hiša, je mestna občina leta 1951 spremenila v majhen park. Dvoriščni ostanek te hiše tvori sedaj južni zaključek bloka med Ozko ulico in Zagato.

14. Hišna številka 15

Hiša je bila na novo zgrajena leta 1868. Štefan Kovačič je bil rokovičar in ugleden meščan, nadaljnji lastniki so bili trgovci. Franc Dobovičnik je takrat ob Zidanškovi ulici dokončno obnovil leta 1934, nasproti »grofiji« pa je sezidal večje skladišče. V tem objektu je danes *prazen prostor* pred časom pa je bil tu pohišten salon.

Slika 13: Gosposka ulica 15 - danes

Vir: Fotodokumentacija avtorice raziskovalne naloge Mateje Toman; Gosposka ulica, 1. 3. 2005.

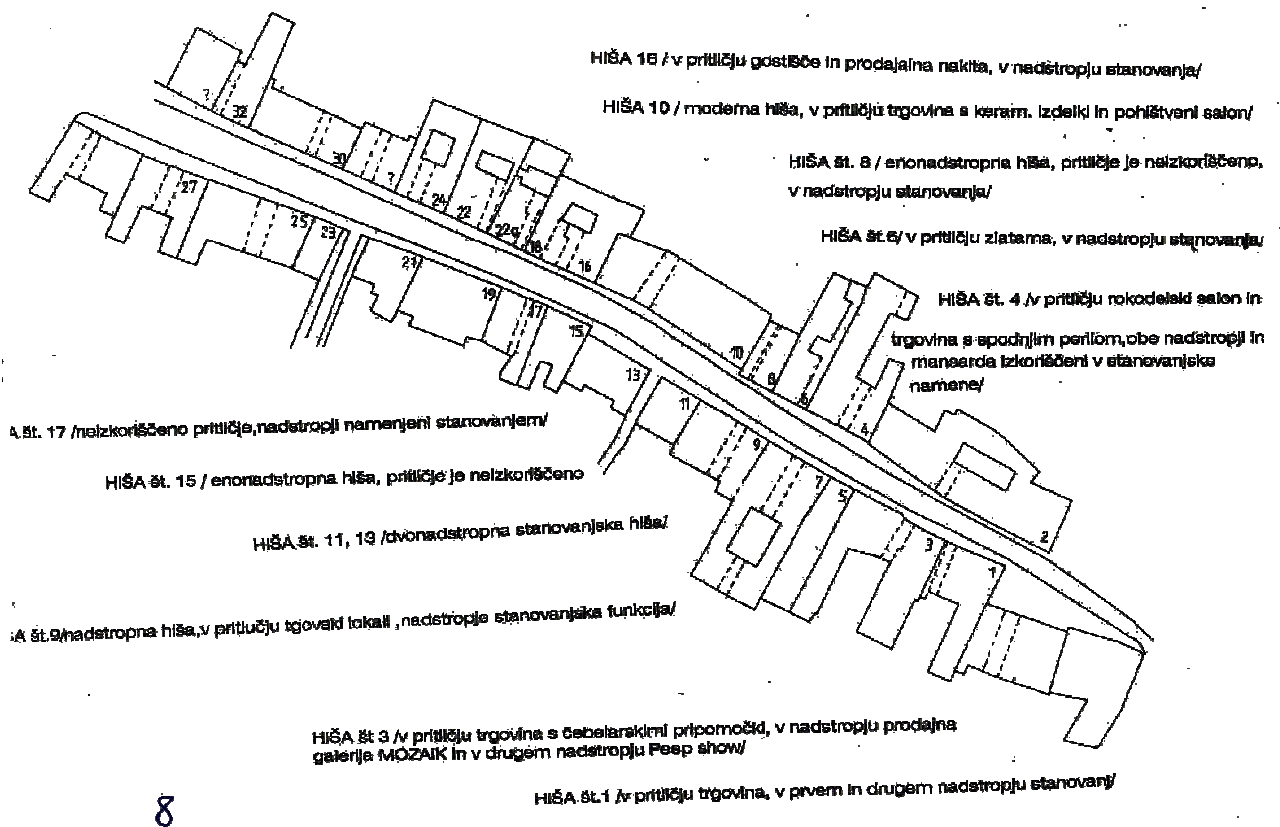
15. Hišna številka 16

Anton in Luka Zimmermann sta bila kot prva lastnika oba ključavničarja. Nadaljnji lastniki so bili strugarji in gostilničarji. Zadnji lastnik je bil profesor, njegova solastnica pa magistra farmacije. V tem objektu je sedaj QUICK – šiviljstvo in gostilna. V št. 16 a pa je sedaj nočni bar RED HARD ter Gradnje KAPETAN d.o.o.

16. Hišna števila 17

Na tej hiši je na podbojih letnica 1804. Prvi lastniki so bili kamnoseki, nadaljnji pa kleparji. Ta objekt pa je danes *prazen in nenaseljen*.

Slika 10: Načrt Gosposke ulice (hišne številke 1 - 17)

8

Vir: Raziskovalna naloga : PRAZNINE MESTA, šifra PRAZNINE, avtorja: Z. Bezenšek, M. Korošec

Slika 14: *Gosposka ulica 17 - danes*

Vir: Fotodokumentacija avtorice raziskovalne naloge Mateje Toman; Gosposka ulica, 1. 3. 2005.

17. Hišna številka 18

V tej hiši je bila prva čevljarna, nato kemična pralnica. Mestna občina je hišo obnovila in jo kot južno stran pravokotnika priključila magistralnemu poslopju. V tem objektu je sedaj THALER, ki ima tekstilno prodajalno.

18. Hišna številka 19

Sprva so bili tukaj v tej hiši peki in gostilničarji. Leta 1909 je hišo kupila mestna občina. Hiša je dvonadstropna, leta 1889 je bila v slogu svoje dobe na novo pozidana. Mestna občina jo je uporabljala kot stanovanjsko hišo. Po zadnji vojni je dobila tudi mansardna stanovanja (leta 1946). Danes so v tej hiši stanovanja.

19. Hišna številka 20

Ivan Stretti je bil prvi lastnik in znan kotlar, Ivan Klančnik je bil mesar in Milan Schöni je bil ključavničar, Jakob Vengust pa sobni slikar.

20. Hišna številka 21

Pred prvotno hišo so bile na ulični strani nerodne kamnite stopnice, ki so jih leta 1871 odstranili, sicer pa je hiša ohranila prvotni izgled. Izmed lastnikov so bili Ulrli uradniška rodbina, dr. Štefan Kočevar je bil okrajni zdravnik, znan Ilirec – domoljub in zelo spoštovan mož, njegov sin je bil mestni zdravnik. Martin Taček, zadnji lastnik je bil barvar. V tem objektu je sedaj tapetnikarstvo ter dekoraterstvo.

21. Hišna številka 22

Prvi lastnik je bil krojač, naslednja sta bila Scholz in Markel, ki sta bila izdelovalca orgel in sta imela v hiši svojo delavnico. Zadnji lastniki so bili mizarji. V tem objektu je sedaj STOMA center Sana. V št. 22. a pa je sedaj masažni studijo (savne, solarij, masaža).

22. Hišna številka 23

Vogelna hiša med Gosposko ulico in uličico Ivanke Uranjekove (nekdanjo Vodnjaško ulico). Hiša je bila leta 1870 prezidana in nadzidana k drugim nadstropjem. Jenčič je bil usnjar in gostilničar, Jurij Stepišnik je bil tesarski mojster. Jančiči so v hiši uredili pekarno. V hiši je v poletnih mesecih pisal zgodovinska dela Dubrovčan Lujo Vojnovič, brat Iva Vojnoviča. V tej hiši sta danes trgovina s servisom za ključe in servis šivalnih storitev.

23. Hišna številka 24

Sprva je bila v hiši mizarska obrt in slaščičarna, nato jo je dobilo Združenje trgovcev Celje, Gornji grad in Šmarje leta 1940. Med okupacijo je imela Gospodarska skupina privatno trgovino, po osvoboditvi je dobilo Združenje trgovcev hišo nazaj. V tej hišni številki sta danes urar in kemična čistilnica.

24. Hišna številka 25

V hiši je bila usnjarna vsaj 200 let. Leta 1696 je v njej umrl premožen usnjar Matija Zabukošek. Tudi nadaljni lastniki so bili usnjarji. Mestna hranilnica je hotela v hiši ustanoviti centralo za hmeljsko trgovino, vendar ni uspela. Pač pa je na mestu nekdanje usnjarske delavnice v ozadju parcele (ob sedanjem Muzejskem trgu) leta 1885 zgradila še eno dvonadstropno stanovanjsko poslopje, katero je zidal inž. Ludvik Miglič iz Rogaške Slatine. V tem objektu je sedaj elektrotehnika (servis), vendar je sedaj v prenovi.

25. Hišna številka 26

Na podbojih hiše je letnica 1840 nad črkami J in S (Jožefa Storn). V hiši je bila registrirana dimnikarska pravica. Storni so bili dimnikarji. Dvoriščno stavbo je od Konrada Gorenjaka kupila Mohorjeva tiskarna. Dne 14. 2. 1945 je bomba porušila to stavbo in ubila nekaj ljudi.

26. Hišna številka 27

Na hišo je bila radcirana klobučarska obrt. Z njo sta se ukvarjala Mali (hkrati je bil pek) in Wambrechtsamer. V njej je bil tudi znan slovenski zdravnik dr. Šulic. V tem objektu je sedaj ortopedija, čevljarstvo ter zidarstvo.

27. Hišna številka 30

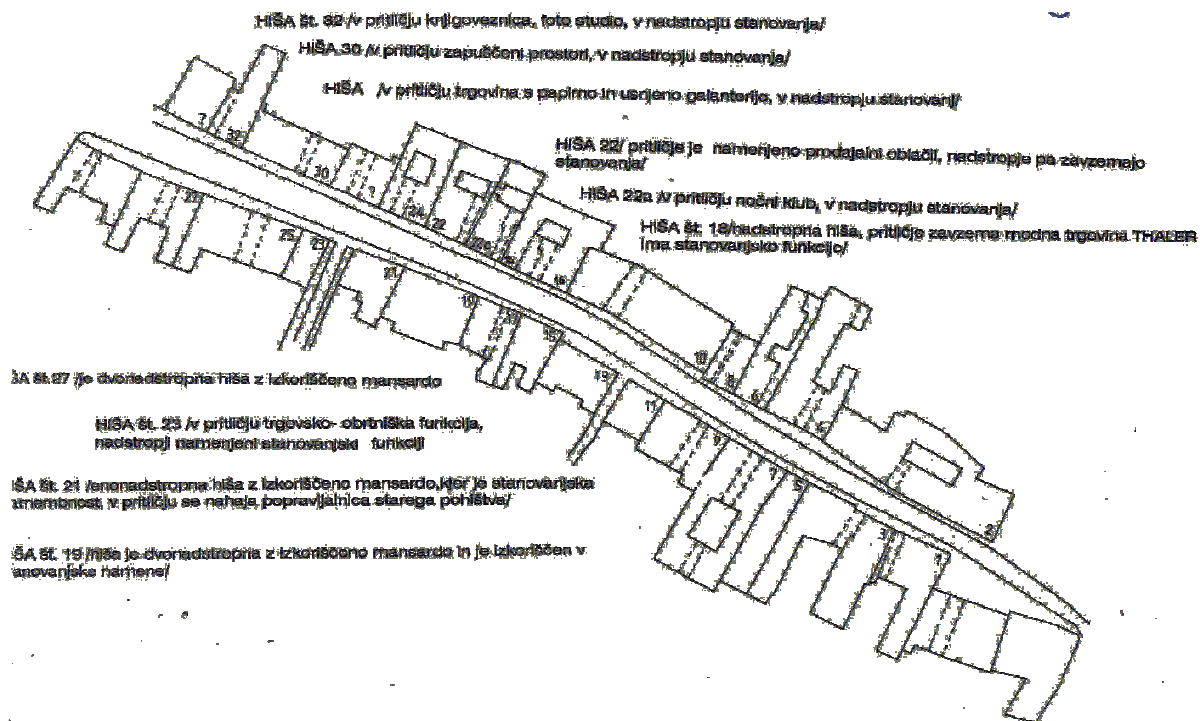
Tukaj so bili doma mizarji in mlinarji. Anton Koderan, učitelj, je hišo obnovil in sezidal dvoriščni del. V splošnem je stavba ohranila prvotni značaj. V hiši je bila od leta 1852 do leta 1873 dekliška šola. Dne 14.2.1945 je bomba uničila dvoriščni del in ubila več ljudi. V tem objektu je sedaj fizerski salon ZORAN – HAIRTEAM.

28. Hišna številka 32

Anton Neuhard je bil prvi lastnik hiše in krojač, čeprav je bila na hiši registrirana realna kovaška pravica. V tem objektu je sedaj trgovina Špela – knjigoveznica ter FOTO – VIDEO – STUDIO – ZORKO.

Slika 11: Načrt Gosposke ulice (hišne številke 18 - 32)

Vir: Raziskovalna naloga : PRAZNINE MESTA, šifra PRAZNINE, avtorja: Z. Bezenšek, M. Korošec

Gosposka ulica danes – v slikah

Slika 15: *Gosposka ulica – marec 2005*

Vir: Fotodokumentacija avtorice raziskovalne naloge Mateje Toman; Gosposka ulica, 1. 3. 2005.

Slika 16: *Gosposka ulica iz zraka*

Vir: Janez Cvirn: Celje, 1999, stran 138.

2.4 ZGODOVINA GLAVNEGA TRGA

Zgodovinski pregled

Skoraj tri tisoč let že nepretrgoma živijo ljudje tam, kjer se Voglajna izliva v Savinjo, ter pod Miklavškim, Jožefovim in Grajskim hribom. Prav gotovo so tam živeli že Iliri in za njimi Kelti, ki so svoje naselje imenovali Keleia. Za njimi so prihajali vedno močnejši. Za Kelti so prihajali Rimljani, ki so ime naselja preimenovali v Celeia. To ime se je v skoraj nespremenjeni obliki ohranilo do današnjih dni. Celje so imenovali tudi njegovi doslej najmogočnejši gospodarji, sprva grofje in potem knezi Celjski. Njihova kneževina je bila skoraj tolikšna, kot je zdaj velika Slovenija, Celjanke so bile evropske kraljice in cesarice, grofe in kneze Celjske pa so na evropskih dvorih sprejemali s častmi, kakršne so takrat izkazovali najimenitnejšim ljudem tistega časa. Živel so razkošno in razuzdano. Ljudje bi rekli, da so končali, kot so živeli: zadnjega Celjana brez naslednika so zahrbtno umorili v Beogradu, lastniki Celja pa so postali Habsburžani. Le kaj bi v zgodovini pomenila Slovenija, če rod Celjskih knezov ne bi izumrl...

Mogočni Celjani so svojemu mestu zapustili bogato zgodovino, h kateri sodijo tudi tri zlate zvezde na modri podlagi, celjski grb je postal del prvega grba samostojne države Slovenije.

Celje je eno najmlajših srednjeveških mest na Slovenskem, saj je šele leta 1451 dobilo mestne pravice. Njegov vzpon se je pričel z vladavino grofov Celjskih, ki so imeli središče svojih razsežnih fevdalnih posesti, pozneje pa je imelo pomembno vlogo kot središče celjske grofije. Celje kot tretje največje slovensko mesto ima številne ulice in trge, kjer je bilo v preteklosti vedno prisotno živahno dogajanje. To je Glavni trg, ki je bil zgrajen v dobi Vovbržanov in Celjanov okrog odprtega prostora, ki je bil od začetka trga do konca druge svetovne vojne tržni prostor.

Glavni trg so skozi zgodovino različno imenovali: Trg, Veliki trg, Glavni trg, Markov trg, Tomšičev trg. Leta 1993 so ga ponovno preimenovali v Glavni trg. Prvotno jedro srednjeveške naselbine je bilo v današnjem JV mestnem delu. Prvotna naselbina je bila majhna, štela nekaj hiš, ki so se nahajale vzdolž današnjega Glavnega trga. Tržni prostor se je izoblikoval tako, da so se na zahodni strani razvrstile plemiške hiše in javne stavbe, vzhodna stran pa je bila

vezana na meščane, drobne trgovce in rokodelce. Trg je bil povezan s spodnjim gradom preko Dolge (danes Gosposke) ulice. Sredi trga je stal mestni vodnjak, ki so ga uporabljali do leta 1871. Na južni strani vodnjaka je bil že leta 1503 omejen sramotilni kamen ali mestni pranger, h kateremu so privezovali prestopnike in zločince. V drugi polovici 18. stoletja se je na trgu nahajala železna kletka, v katero so zapirali celjske peke, ki so pekli premajhne hlebce. Sredi širšega južnega dela trga so po letu 1776 postavili na mestu, kjer so usmrtili morilca Pretnerja, Marijino znamenje, ki naj bi mesto varovalo pred takšnimi zločini.

Slika 17: Dopoldanski vrvež na Glavnem trgu, 1914

Vir: Janez Cvirn, Andreja Rihter: *Biser na Savinji: Celje na starih razglednicah*; 1993: stran 58.

Trg je bil opredeljen kot »navadno odprt prostor, kjer so prodajali in kupovali raznovrstno blago, zlasti živila«. Osnovna funkcija trga je bila torej preskrba prebivalstva z živili in drugimi potrebnimi stvarmi. Trg, poln ljudi je predstavljal naravno središče družabnega življenja. Na njem so se ljudje srečevali, se sporazumevali, širili raznovrstne govorce, gospodinje so si izmenjavale recepte, moške pa so poklepetali o marsičem zanimivem.

V času pred drugo svetovno vojno, med njo in še nekaj let po njej je bil na osrednjem prostoru Glavnega trga tržišni prostor, kjer sta se srečevala mesto in podeželje. Trg je živel svoj cikel.

Živel je dnevno, tedensko, mesečno in letno življenje. Mesečni cikel je kazal predvsem finančno stanje kupcev glede na plačilne dneve. Letni cikel je bil povezan z letnimi časi in dogajanjem v naravi ter od tega dogajanja odvisnimi dejavnostmi. Pozimi je na trg prišlo maj prodajalcev kot poleti. Spomladi je bilo najbolj živahno. Poseben pečat so trgu dali prazniki, ko so gospodinje nakupovale predvsem med, orehe, rozine, maslo, smetano.

Slika 18: Stojnice na Glavnem trgu, 1908

Vir: Janez Cvirn, Andreja Rihter: *Biser na Savinji: Celje na starih razglednicah*; 1993: stran 57.

Ta tržni prostor je bil last mestne občine. V Celju so pred drugo svetovno vojno bili tržni prostori na Glavnem trgu, Slomškovem trgu, Dečkovem trgu in na Prešernovi ulici. Največji je bil na Glavnem trgu. Mestna občina Celje je prirejala tržne dneve vsako sredo in soboto. Če je bil na ta dan praznik, je bil tržni dan prej. Ob tržnih dnevih so smeli prodajati naslednje artikle: poljske pridelke, domače in južno sadje, žito, semena, perutnino, jajca, mleko in mlečne izdelke, med in medene izdelke, vosek, meso in mesne izdelke, rečne in morske ribe, rake, žabe, školjke, polže, gobe, živalske mladiče, cvetje in zelišča. Smeli so prodajati tudi izdelke domače izdelave, kot so suha roba in lončeni izdelki. Posebej je bilo dovoljeno na nekaterih mestih prodajati drva, seno in slamo. Tržni organ je od prodajalcev, ki so prodajali

lastne domače izdelke, zahteval potrdilo občine, da je blago res domač proizvod. Ostali prodajalci so morali imeti obrtno pooblastilo oziroma dovoljenje.

Razen na stojnicah in klopih so smeli prodajati tudi z vozičkov. Strogo prepovedano je bilo polaganje živil na tla. S stalnimi prodajalci na stojnicah je občina sklenila pogodbo o oddaji tržnega prostora v najem. V njej je bil točno določen stalni prostor, najemnina in odpovedna doba, ki ni smela presežati štirinajstdnevnega roka. Ne glede na dogovor in odpovedni rok je smela občina začasno ali stalno prepovedati trgovanje in prodajalca odstraniti s tržnega prostora:

- če je prostor oddal drugemu in se pri tem okoristil;
- če brez tehtnega razloga 14 dni prostora ni uporabljal;
- če je bil kljub opominu v zaostanku s plačilom občinskih pristojbin za mesec dni;
- če se na ponovni pisni opomin ni pokoril odredbi pristojnega tržnega organa;
- če je bil že kaznovan zaradi kršitve tržnega reda, pa je ponovno naredil prekršek.

Tržne pristojbine so pobirale po posebni odredbi, ki jo je odobril ban. Nadzorstvo nad poslovanjem na tržnem prostoru je izvajalo tržno nadzorstvo po svojih organih. V njihovo pristojnost je spadalo:

- dodelitev vrstnega reda in dovoliti ali odkloniti trgovanje občasnim prodajalcem;
- pobiranje tržne in druge pristojbine, v kolikor ni bila plačana neposredno pri občinski blagajni;
- delovanje tržne policije po zakonitih določilih in predpisih tržnega pravilnika, zlasti odredbe, da so morala biti živila in blago vidno označeni s cenami;
- skrb za red in čistočo na trgu.

Za kršitev tržnega pravilnika so kaznovali z denarjem in celo z zaporom. Tržne pristojbine za mesto Celje, ki jih je odobrilo Ministrstvo za trgovino. Izdatki so bili naslednji: plača tržnega nadzornika, plača pobiralcev tržnih pristojbin (Leta 1926 je dnevno pobiral tržno pristojbino Andrej Bedrač), najemnina za sejmišče, hranjenje tržnih stojnic in razne tiskovine.

S 1. 4. 1938 so začeli po občinskem sklepu z dne 17. 9. 1937 št. 9755/ 1937 pobirati tržne pristojbine z novimi bloki po zagrebškem vzoru. Te bloke je izdajalo mestno računovodstvo in vodilo obračune s pobiralci le-teh. Način pobiranja je bil sledeči: pobiralec je preščipnil strankin blok z datumom (dan in mesec). Če je bila pristojbina pravilno plačana glede na prodajno blago, so odstrigli desni zgornji vogal bloka.

Tržno upravo je vodil tržni nadzornik po odredbah mestnega poglavarstva v okviru reda in zakonskih predpisov. Tržni nadzornik je skrbel za mir in čistočo na trgu, pregledoval je živila, kontroliral pobiranje tržnih pristojbin, kontroliral mestne tehtnice, upravljal tudi vsa administrativna in pisarniška dela tržne uprave. Sodeloval je z mestnim, zdravstvenim in veterinarskim referentom, skupaj ali posamično. Veterinarski referent je pregledoval predvsem meso in mesne izdelke, zdravstveni pa je na stojnicah ugotavljal stanje živil in higienske razmere na trgu. Kontrolni živil so dali velik poudarek. Splošen pregled živil so izvajali vsako jutro v zimskem času od 8. do 9. ure in poleti med 6. in 7. uro zjutraj. Nekatera živila so posebej kontrolirali. Mleko so pregledovali na treh vhodnih mestih, na kolodvoru in mlekarnah. Največkrat so ugotovili dodajanje vode. Ob pregledu jajc so velikokrat naleteli na smrdljiva ali osušena (Kmetice so jih hranile za jesen, ko so bila dražja kot spomladi in poleti). Pri smetani so predvsem ugotavljali, če ni žarka ali mešana z mlekom ali kvasom. Redno so pregledovali gobe in ribe. Vsakodnevna stroga kontrola je bila na stojnicah z mesom in mesnimi izdelki.

Tržno nadzorstvo v Celju je vsako leto moralo dati pisno poročilo, v katerem je bila zajeta založenost trga z živili in prodaja nasploh, prodaja na sejmi (živilskih in kramarskih), finančno stanje, kontrola prodajnih artiklov.

V poročilo tržnega nadzorstva za leto 1938/39 je bila zapisana nenadna potreba po nastavitvi tržnega kontrolorja, ki naj bi imel ustrezno izobrazbo in znanje. Najbolj primeren je bil takratni uslužbenec g. Anton Špes. Do 10. ure bi upravljal delo tržnega kontrolorja, nato pa pisarniške posle. Pomagal bi tržnemu nadzorniku g. Pozniču pri urejanju trga. 1. 4. 1940 je bil po občinskem odboru za tržnega nadzornika imenovan g. Franjo Fijavž.

Kljub nenehnemu trudu tržnega nadzorstva in mestne policije so bile tatvine in raznovrstne goljufije ves čas del tržnega življenja. Trg je bil za tatove primeren prostor, saj jih je bilo v množici ljudi težko izslediti. Okradeni so bili prodajalci in kupci. Tržni promet se je začel z ranim jutrom in je trajal ob delavnikih do 13. ure, prodaja mesa pa do 12. ure. Nakupovanje živil je bilo pridržano do 10. ure.

Živila živalskega izvora so morala ustrezati splošnim veterinarskim predpisom, zlasti so morala biti opremljena z listinami po predpisih o pregledovanju živine in mesa. Prodajali so samo na stojnicah, urejenih po zahtevah, ki so veljale za mesnice. Meso so morali označevati po vrsti in kakovosti. Divjačino so smeli prodajati samo v času, določenem po lovskem zakonu, kasnejša prodaja je bila dopustna samo za meso iz hladilnice, če je bila žival ujeta v dovoljenem času. Perutnino so smeli prodajati samo v prostorih Kurnikih ali pa v jerbasih. Za perutnino so imeli pripravljene posode s pitno vodo. Klanje perutnine na trgu ni bilo dovoljeno. Vodne živali so morale biti sveže in zdrave. Žive ribe so shranjevali v »polterjih«, v katere so dovajali kisik. Prodaja je smela potekati samo v času dovoljenega ribolova. Odpadke razkosanih rib so odlagali v posebne posode, ki so jih odtočili v kanal.

Obleka prodajalca je morala na kupca narediti dober vtis, saj je bila zunanja urejenost prodajalcev nekakšna garancija za dobro blago. Morali so biti primerno oblečeni, obleka je bila funkcionalna in prilagojena vremenskim razmeram in letnim časom. Nepogrešljiv kos obleke pri večini prodajalk je bil klotast predpasnik, ki se je vezal zadaj. Tako so si obvarovale sprednji del obleke, v žepe predpasnika pa so spravljale denar. Nosile so nabrana krila do pasu, iz temnejšega bombaža ali volne. Zgoraj so nosile enobarvne ali vzorčaste bluze. Glavo so pokrile z ruto, poleti bombažno, pozimi pa z volneno. Ob mrazu so si nadele volneno jopo, rokavice na palec ali prste. Obute so bile v usnjene čevlje z vezalkami. Nekateri prodajalci so pri oblačenju morali upoštevati določene predpise. Tako so npr. mesarji nosili bel predpasnik, jopič in kapo. Tudi prodajalci sadja, mleka in mlečnih izdelkov so nosili bel predpasnik. Ob dežju so se ogrnili v lodnaste pelerine in uporabljali črne dežnike. V času med obema vojnama jih je pred soncem ščitil velik bel platnen dežnik med stojnicami.

Živila so prodajali prvovrstno po zakonitih merah. Za pregledovanje mer in uteži je skrbelo mestno tržno nadzorstvo in mero-sodni urad. Živila so merili v litrih, kilogramih, na kose, z

mericami, na šopke, kuhinjske žlice, krožnike, zajemalke, pesti... Tehtali so predvsem meso in mesne izdelke, pa tudi sadje in nekatero zelenjavo (krompir, fižol, česen, čebulo, paradižnik, repo...).

Mesarske stojnice so morale biti vedno sveže in čiste, umite, pokrite z belo platneno streho. Le tako so popolnoma zadovoljile stroge sanitarne predpise. Inšpekcija je dnevno vršila nadzor. Nekateri mesarski vozovi so bili lepo prebarvani. Med vožnjo so predvsem v poletnih mesecih prekrili meso z belimi ali rdečimi prti. Mesarji so svoje vozičke pospravljali v ulico na Okopih, od kaplanije navzgor proti hiši g. Leona. Ker so se stanovalci pritožili zaradi muh, so jim spet dovolili postavljati vozove na trgu. Nekaj časa so jih v času prodaje postavljali tudi v Kocenovo ulico. Glede na dopis Kraljevske banske uprave v Ljubljani z dne 23.6. 1936 oz. na odlog Ministrstva za trgovino in industrijo z dne 17.6. 1936 je tržno nadzorstvo predlagalo, da se mesarske stojnice odpravijo in uredijo zidane ali lesene ute. Če pa to ni mogoče, naj se prodaja le v lokalih. Vendar predlog ni uspel.

Večina mesarjev je imela svoje stojnice. Francetu Sovincu je mestno načelstvo v Celju leta 1932 izdalo pooblastilo, da sme opravljati mesarsko obrt s sedežem na Glavnem trgu. Svojo stojnico na Glavnem trgu je imel tudi Viktor Hohnjec, ki je z mesarsko obrtjo začel leta 1920 in jo ohranil do vojne.

In kako je potekal tržni dan?

Slika 19: Tržnica na Glavnem trgu, 1906

Vir: Janez Cvirn, Andreja Rihter: Biser na Savinji: Celje na starih razglednicah; 1993: stran 55.

Že zgodaj zjutraj so se proti mestu valili težki vozovi in z njimi množice okoliških kmetov. Pred mestnimi mitnicami se je trlo obloženih voz. Furmani, ki so v Celje dovažali najrazličnejše blago, so čakali v vrsti, da jim mestni mitničar odmeri mitnino. Ropotanje koles, glasna govorica voznikov, pokanje bičev, kričanje mitničarja, brzenje konjev je že navsezgodaj zbudilo stanovalce Graške in Ljubljanske ceste. Zjutraj so bile mestne ulice polne glasnih, sopečih kmetov, ki so iz bližnjih krajev prinašale na mestno tržnico zelenjavo, mleko, sir, jajca, skuto, perutnino. Še preden se je mesto prebudilo, so po stojnicah na Glavnem trgu lepo razvrstile blago. Zlasti ob sredah in sobotah, ko sta bila tedenska tržna dneva, je bilo polno stojnic. Okoli sedme ure so začele na Glavni trg prihajati prve stranke, dve uri kasneje je bilo okoli stojnic živo kot v panju.

Kuharice in služkinje meščanskih družin so se z velikimi cekri drenjale okoli stojnic in se z branjevkami pogajale za cene. Meščanski otroci, ki so jih kot nekakšno dodatno breme (le najuglednejše meščanske družine so imele pri hiši guvernante) morale peljati na jutranji izlet

po mestu, so sitnarili. Vsak otrok je hotel kaj dobiti. In na Glavnem trgu je bilo res za vsakogar nekaj. Poleti so otroci najraje skakali okoli sladoledarjev, ki so se z majhnimi vozički prerivali po živem mestu. Sredi oktobra so začeli peči kostanj in zraven ponujali sladek mošt. Proti poldnevu se je jutranji direndaj polegel. Branjevke so počasi pripravile blago s stojnic, gostota vozov na mestnih ulicah se je zmanjšala.

Trg je bil skozi leto dobro založen, včasih na primer zaradi neugodnih vremenskih razmer malo manj. Živila so na trg pripeljali iz bližnje in daljne okolice Celja, Brežic, Rogaške slatine, šmarskega okoliša. Prodajali so sadje in zelenjavo iz Dalmacije in Italije. Živila, ki so jih prinašali naprodaj so morala biti zdrava in neoporečna. Živil ni bilo dovoljeno otipavati ali poizkušati. Poizkušanje je bilo dovoljeno le tako, da so kupcem ponudili košček, ne da bi se dotaknili drugega blaga ali posode, ali pa so poizkušali z jedilnim priborom.

Mleko so dovažali na trg samo v posodah, v katerih je ohranilo prvotno kakovost. Mlečni izdelki niso smeli biti izpostavljeni soncu, padavinam ali onesnaženju. Zraven niso smela biti živila in predmeti, ki bi lahko prišli v stik s prahom ali živalmi. Položene na bele oprane prte iz platna ali jute so smeli razložiti po klopeh. Surovo maslo ali sir so zavijali v bel polpergamentni papir ali v kakršnokoli čisto tkanino, listje. Prodajalci so morali imeti zavarovane lase in so si okoli pasu privezali bel predpasnik. Če niso imeli bele jopice, so si naredili bele dokomolčnice. (Iris Zakošek, Etnolog, Utrip mestne tržnice pred drugo svetovno vojno v Celju, 1997, str. 329-339).

Popis hišne in zemljiške posesti celjskih meščanov na Glavnem trgu

Severovzhodna stran Glavnega trga se je začela s staro lekarniško hišo, ki je bila last Franca Baumbacha. Na vzhodni strani (na južni strani današnje Prešernove ulice) je bil prazen prostor, ki ga je lekarnar izkoriščal za zelenjavni vrt. V Graškem predmestju (med Stanetovo in Aškerčevo ulico) je imel še en zelenjavni vrt, v Levcu pa travnik in njivo.

Slika 20: Glavni trg, 1900

Vir: Janez Cvirn, Andreja Rihter: Biser na Savinji: Celje na starih razglednicah; 1993: stran 124.

Usnjar Jožef Siebenbürger je bil eden izmed meščanov, ki je razpolagal z največ zemljiške posesti in edini, katerega posest je bila prisotna v vseh okoliških katarskih občinah. A tudi njegova stavbna posest ni bila skromna. Na Glavnem trgu je imel dve hiši. Prva se je držala lekarniške, za njo pa se je razprostiral zelenjavni vrt. Druga se je nahajala na nasprotni strani trga (med hišama Janeza Delcota in Ignacija Klačnika s hišno številko 5), na njenem dvorišču pa sta se nahajali dve leseni gospodarski poslopji. Na začetku severne strani današnje Prešernove ulice pa je imel še eno hišo z gospodarskim poslopjem, dvoriščem in zelenjavnim vrtom. Bil je tudi lastnik Kapucinskih vrat (nad katerimi je bil stolp), ki so jih popisovalci označili kot stanovanjsko zgradbo. Ob poti, ki se je od Glavne komercialne ceste odcepila proti Ostrožnem (današnja Čopova ulica), je imel večjo njivo, ki jo je obkrožal travnik. Na Otoku, ob Savinji, je posedoval dve njivi, večji travnik in pašnik z grmičevjem, na Dobrovi nekoliko večji travnik z grmičevjem, na Spodnji Hudinji leseno stanovanjsko hišo, obkroženo z dvema, prav tako lesenima gospodarskima poslopjema. Ta kmetija je stala skorajda ob Glavni komercialni cesti nasproti Kandušarja. Na Dobrovi je imel travnik z grmičevjem, v Potokih prostran travnik, na Golovcu travnik in njivo ter na Spodnji Hudinji travnik, šest njiv s sadovnjakom. Za sv. Jožefom je užival precejšen »vinograd«, zraven pa sta se nahajala še dva travnika, njiva in travnik s sadovnjakom. Na Bregu sta, vsaka na svoji travniški parceli, stali dve gospodarski poslopji, v katerih je delovala usnjarna. V Liscah, nedaleč od Savinje, je imel dve, na pobočju Miklavževega hriba (nad Savinjo) in na področju novodobnega naselja

Spodnje Lisce (ob Partizanski cesti) pa pet lesenih gospodarskih poslopij s tremi travniki, šestnajstimi njivami, dvema parcelama listnatega gozda (ena od njih je obsegala kar 18 oralov in 361 kv. sežnjev), tremi travniki s sadovnjakom, petimi vinogradi in tremi pašniki z grmovjem. Na Lavi je imel postavljeno zidano gospodarsko poslopje z dvema travnikoma in njivama. Popis resnično pestre zemljiške in stavbne posesti Jožefa Sienbenbürgerja zaključuje mlin ob potočku v Spodnji Košnici, h kateremu je spadalo še gospodarsko poslopje s travnikom in njivo.

Usnjar Franc Ludvik Herzamann je bil lastnik sosednje hiše (136), v kateri je imel tudi trgovino z usnjem, na dvorišču pa je stalo še majhno leseno gospodarsko poslopje. Za hišo se je nahajal ozek in dolg zelenjavni vrt. Usnjarsko delavnico je imel v Graškem predmestju, ki je stala ob nekdanjem toku Koprivnice, na mestu današnje vogalne hiše med Levstikovo in Stanetovo ulico. Imel je še nekaj zemljiške posesti na Golovcu (dve njivi in dva travnika) in v Gaberjah (travnik in njivo).

Četrta hiša (101) na vzhodni strani trga je bila last jermenarja Andreja Fröhlicha. Tudi ta je na dvoriščni strani imela zelenjavni vrt. Na Spodnji Hudinji je posedoval še travnik, na Golovcu pa dva travnika in njivo. Naslednja hiša (116) je pripadala trgovcu Pavlu Keindelsdorferju. Poleg zelenjavnega vrta za hišo je imel na Golovcu še travnik in dve njivi. Te se je držala zelo ozka hiša (78), last okrožnega komisarja Janeza Ferdinanda Fröhlicha, ki razen k hiši pripadajočega zelenjavnega vrta ni imel nobene druge zemljiške posesti.

Tudi k hiši stotnika Antona Kauscha (104) je spadal zelenjavni vrt. Na Spodnji Hudinji si je pridobil travnik in njivo, veliko posesti pa je imel v Liscah: štiri njive, tri parcele listnatega gozda, dva pašnika, zelenjavni vrt, travnik s sadnim drevjem, vinograd in pašnik z grmičevjem.

V dvoriščnem podaljšku naslednje hiše (178) je Franc Zabukovšek varil pivo. Za hišo pa sta razprostirala zelenjavni vrt in manjši travnik.

Tudi steklar Friderik Trautvetter je imel na dvoriščni strani hiše (140) zelenjavni vrt. V Vodnem predmestju, južno od Vodnega stolpa, je imel še dve njivi in travnik, blizu nekdanje cerkve sv. Andreja še en zelenjavni vrt, na Spodnji Hudinji travnik in njivo, prav tako pa tudi v Novinah.

Zadnja, velika dvojna hiša (223) na vzhodni strani Glavnega trga je bila v lasti odvetnika dr. Maksa Andreeja, ki se je veliko ukvarjal tudi s kmetijstvom, steklarstvom in premogovništvom ter si tako pridobil večje premoženje. Pri obnovi hiše leta 1930 je bil glavni vhod prestavljen z glavnega na Slomškov trg. Leto 1945 pa je na južni trakt padla bomba in ni bil nikoli obnovljen. Tu je danes dvorišče. Poleg te hiše je dr. Andree posedoval še eno, prav tako večjo hišo (212), na južni strani te hiše je bil urad za preizkusno merjenje sodov. V njegovi lasti je bil tudi vodni stolp in ob njem še manjši pašnik na notranji strani obzidja ter zidano gospodarsko poslopje v Kocenovi ulici. Imel pa je nekaj zemljiške posesti izven mesta: dva travnika in njivo na Golovcu, travnik v Gaberjah, travnik in tri njive na Lavi ter tri travnike in dve njivi v Novinah, na katerih sta se ob poti, ki je vodila na Lavo (že čisto ob meji s k.o. Celje), nahajali tudi dve leseni gospodarski poslopji.

Prva hiša na južni strani Glavnega trga spada k Slomškoveemu trgu, lastnik druge (42), vrvar Anton Kolnik, pa je bil eden redkih, ki je imel le meščansko hišo brez kakršnekoli druge posesti. To je bila nekdanja benefikatna hiša Naše ljube gospe, ki jo je sredi 19. stoletja Matija Kranjc združil s sosednjima benefikatnima hišama, sv. Maksimiljana in sv. Barbare, (ki bosta omenjeni pri Slomškovem trgu) v eno hišo. Poleg te je stala že omenjena hiša dr. Maksa Andreeja, zahodno stran Glavnega trga pa je z južne strani začejala hiša (121), katere lastnik Janez Delcot je imel na Otoku večji travnik in njivo.

Sosednja hiša, ki je bilka last Jožefa Siebenbürgerja, je bila že tudi omenjena. Nanjo se je naslanjala hiša mizarja Ignacija Klančnika (222), h kateri je spadal tudi zelenjavni vrt, poleg tega pa je Ignaciju Klančniku pripadal še skromen travnik na Spodnji Hudinji in njiva na Golovcu.

Naslednja, dvojna hiša (177 in 162), je bila v lasti uradnika Karla Schnepfleitnerja. Na dvoriščni strani ene od njih se je nahajal skromen zelenjavni vrt. Poleg te hiše je Karel

Schnepfleinter užival še večji travnik in dve njivi na Otoku. Zraven dvojne hiše je bila stara mestna hiša (185), ki je nosila hišno številko 1. Njen sloves najpomembnejše hiše v mestu, ki se je držal od Celjskih grofov naprej, pa se je razblinil leta 1830, ko je magistrat kupil t.i. generalsko hišo na Minoritskem trgu ter se tako preselil v mnogo primernejše prostore današnjega Muzeja za novejšo zgodovino. (Janko Orožen, Posestna in gradbena zgodovina Celja, Bilften, glasilo ObLO Celje, Celje 1957).

Glavni trg danes – v slikah

Slika 21: *Utrip na Glavnem trgu – marec 2005*

Vir: Fotodokumentacija avtorice raziskovalne naloge Mateje Toman; Glavni trg, 1. 3. 2005.

Slika 22: *Pogled na Glavni trg iz smeri Gosposke ulice – marec 2005*

Vir: Fotodokumentacija avtorice raziskovalne naloge Mateje Toman; Glavni trg, 1. 3. 2005.

III. PRAKTIČNI DEL

3.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Pri ugotavljanju vzrokov izumiranja starega mestnega jedra in njenih najpomembnejših ulic smo si zastavile naslednja vprašanja:

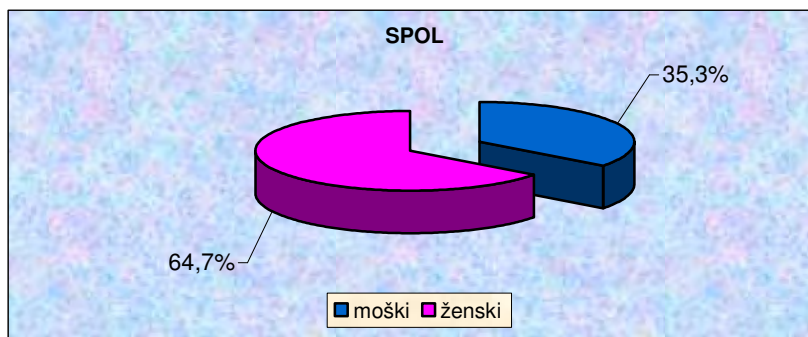
- Kje ljudje največkrat nakupujejo in se zabavajo?
- Zakaj raje nakupujejo in se zabavajo v nakupovalnih centrih?
- Ali bi ljudje več zahajali v mestno jedro, če bi bilo v njem več prireditev?
- Katerih prireditev po njihovem mnenju najbolj primanjkuje v mestnem jedru?
- Kaj ljudi najbolj odvrča od nakupa in obiska Gosposke ulice?
- Kakšno mnenje imajo ljudje o preureditvi Gosposke ulice v srednjeveško ulico, ureditve otroške delavnice v njej in izdelovanja in izdelovanje izdelkov domače in umetnostne obrti v tej ulici?
- Kako ocenjujejo anketiranci ponudbo prepoznavnih turističnih spominkov v Celju?

3.2 REZULTATI RAZISKAV IN NJIHOVA INTERPRETACIJA

Spol

- a) moški
- b) ženski

Spol		
vsebina	število	delež
moški	106	35,3 %
ženski	194	64,7 %
skupaj	300	100,0 %

Graf št. 1

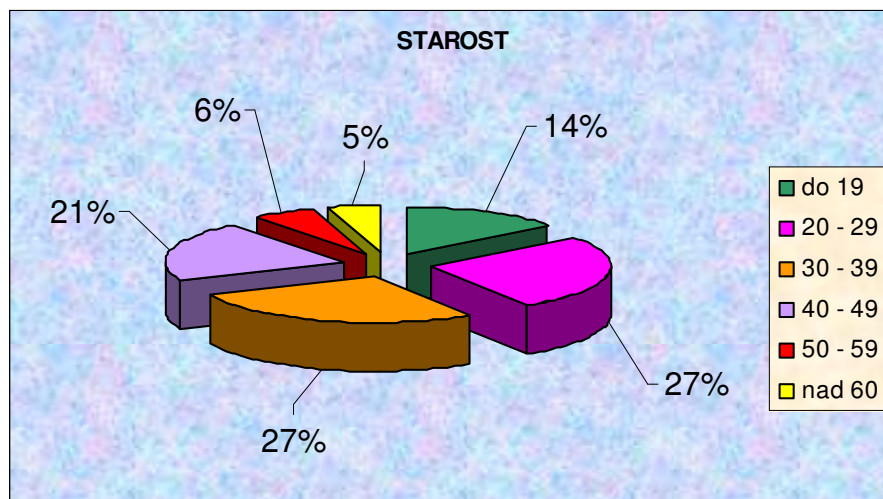
Vir: Podatki, zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika.

Analiza podatkov je pokazala, da je od vseh anketirancev 6 % žensk in 35 % moških.

Starost

- a) do 19 let
- b) od 20 do 29 let
- c) od 30 do 39 let
- č) od 40 do 49 let
- d) od 50 do 59 let
- e) nad 60 let

Starost		
vsebina	število	delež
do 19	43	14,3 %
20 - 29	80	26,7 %
30 - 39	82	27,3 %
40 - 49	63	21,0 %
50 - 59	18	6,0 %
nad 60	14	4,7 %
skupaj	300	100,0 %

Graf št. 2

Vir: Podatki, zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika.

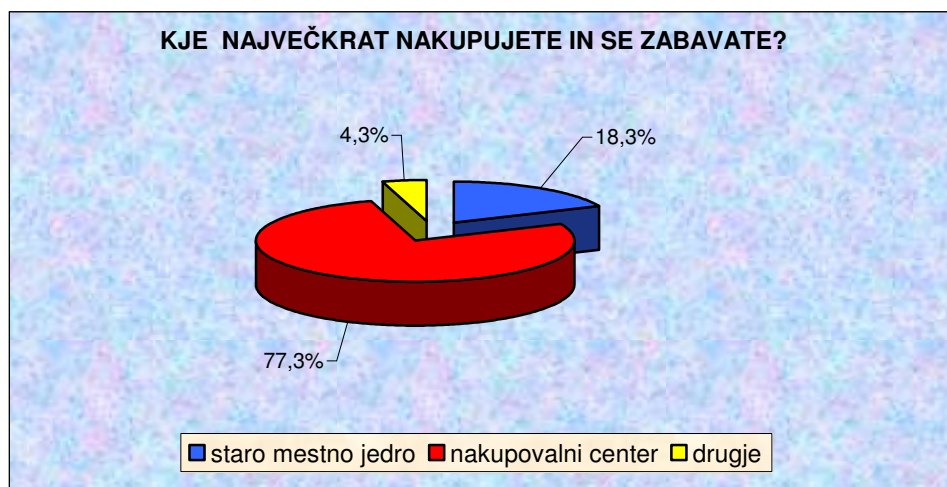
Analiza podatkov je pokazala, da je od vseh anketirancev 27 % starih od 30 do 39 let, enak delež predstavljajo anketiranci stari od 20 do 29 let, 21 % anketitancev je starih od 40 do 49 let, 14 % anketirancev je starih do 19 let, anketiranci stari od 50 do 59 let predstavljajo 6 % delež, najmanj anketirancev pa je starih nad 60 let, ki predstavljajo 5 % delež.

Kje največkrat nakupujete in se zabavate?

- a) v starem mestnem jedru
- b) v nakupovalnem centru
- c) drugje, kje:

Kje največkrat nakupujete in se zabavate?

vsebina	število	delež
stare mesto jedro	55	18,3 %
nakupovalni center	232	77,3 %
drugje	13	4,3 %
skupaj	300	100,0 %

Graf št. 3

Vir: Podatki, zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika.

Analiza odgovorov na to vprašanje je pokazala, da 77,3 % anketirancev največkrat nakupuje in se zabava v nakupovalnih centrih. V starem mestnem jedru jih nakupuje 18 %, drugje pa nakupuje 4 % anketirancev.

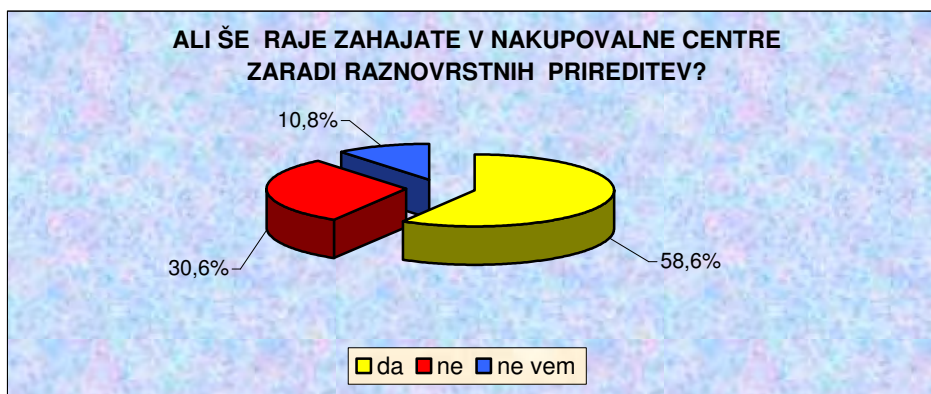

Ali poleg raznovrstne ponudbe še raje zahajate v nakupovalne centre, ker vam nudijo veliko kulturnih, športnih, glasbenih, otroških in drugih prireditev?

- a) da
- b) ne
- c) ne vem

Ali poleg raznovrstne ponudbe še raje zahajate v nakupovalne centre, ker vam nudijo veliko kulturnih, športnih, glasbenih, otroških in drugih prireditev?

vsebina	število	delež
da	136	58,6 %
ne	71	30,6 %
ne vem	25	10,8 %
skupaj	232	100,0 %

Graf št. 4

Vir: Podatki, zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika.

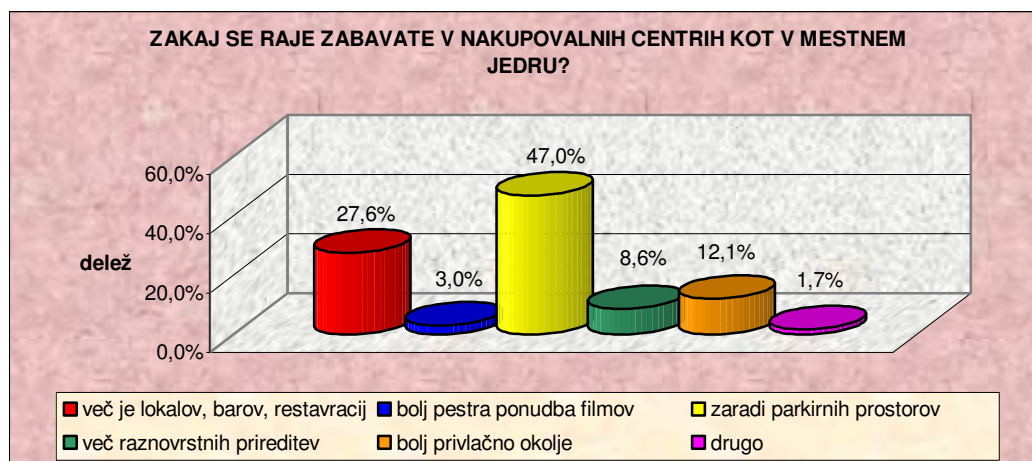
Podatki, pridobljeni z analizo anketnega vprašalnika, so pokazali, da 58 % anketirancev poleg raznovrstne ponudbe še raje zahaja v nakupovalne centre, ker jim nudijo veliko kulturnih, športnih, glasbenih, otroških in drugih interesnih dejavnosti. Na odgovor **ne** je odgovorilo 31 % anketirancev.

Zakaj se raje zabavate v nakupovalnih centrih kot v mestnem jedru?

- več je lokalov, barov, restavracij
- pestrejša ponudba filmov
- zaradi parkirnih prostorov
- več raznovrstnih prireditev
- bolj privlačno okolje
- drugo, kaj:

Zakaj se raje zabavate v nakupovalnih centrih kot v mestnem jedru?

vsebina	število	delež
več je lokalov, barov, restavracij	64	27,6%
pestrejša ponudba filmov	7	3,0%
zaradi parkirnih prostorov	109	47,0%
več raznovrstnih prireditev	20	8,6%
bolj privlačno okolje	28	12,1%
drugo	4	1,7%
skupaj	232	100,0%

Graf št. 5

Vir: Podatki, zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika.

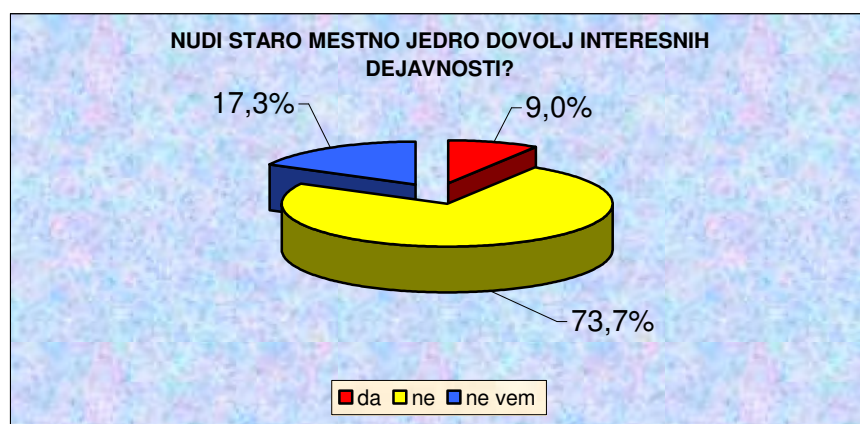
Analiza odgovorov na to vprašanje je pokazala, da se 47 % anketirancev raje zabava v nakupovalnih centrih zaradi bolj urejenih parkirnih prostorov. 27,6 % anketirancev se raje zabava v nakupovalnih centrih, ker je več lokalov, barov in restavracij; 12 % anketirancev pa zaradi bolj privlačnega okolja. 8,6 % anketirancev se raje zabava v nakupovalnih centrih zaradi več raznovrstnih prireditev, 3 % zaradi bolj pestrejše ponudbe, 1,7 % pa zaradi česa drugega.

Ali se vam zdi, da staro mestno jedro nudi dovolj interesnih dejavnosti?

- a) da
- b) ne
- c) ne vem

Ali se vam zdi, da staro mestno jedro nudi dovolj interesnih dejavnosti?

vsebina	število	delež
da	27	9,0 %
ne	221	73,7 %
ne vem	52	17,3 %
skupaj	300	100,0 %

Graf št. 6

Vir: Podatki, zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika.

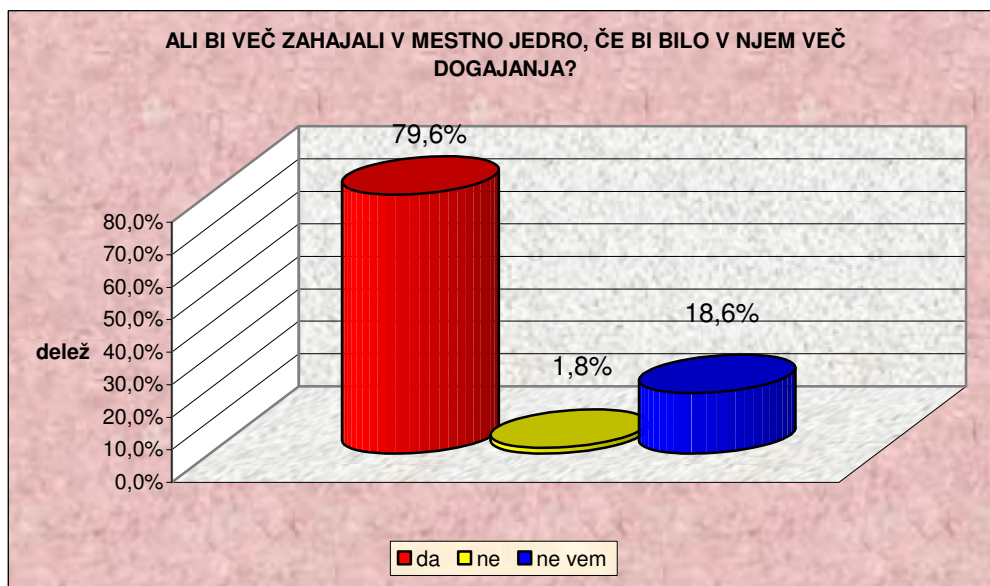
Analiza odgovorov na to vprašanje je pokazala, da staro mestno jedro 74 % anketirancem ne nudi dovolj interesnih dejavnosti, kot so kulturne, športne in druge prireditve, kinopredstave, razstave, koncerti in drugo. 9 % anketirancev meni, da jim staro mestno jedro nudi dovolj interesnih dejavnosti, 17 % pa je bilo neodločenih.

Ali bi večkrat zahajali v mestno jedro, če bi bilo v njem več dogajanja (prireditve, koncertov, otroških zabav...)?

- a) da
- b) ne
- c) ne vem

Ali bi večkrat zahajali v mestno jedro, če bi bilo v njem več dogajanja (prireditve, koncertov, otroških zabav...)?

vsebina	število	delež
da	176	79,6 %
ne	4	1,8 %
ne vem	41	18,6 %
skupaj	221	100,0 %

Graf št. 7

Vir: Podatki, zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika.

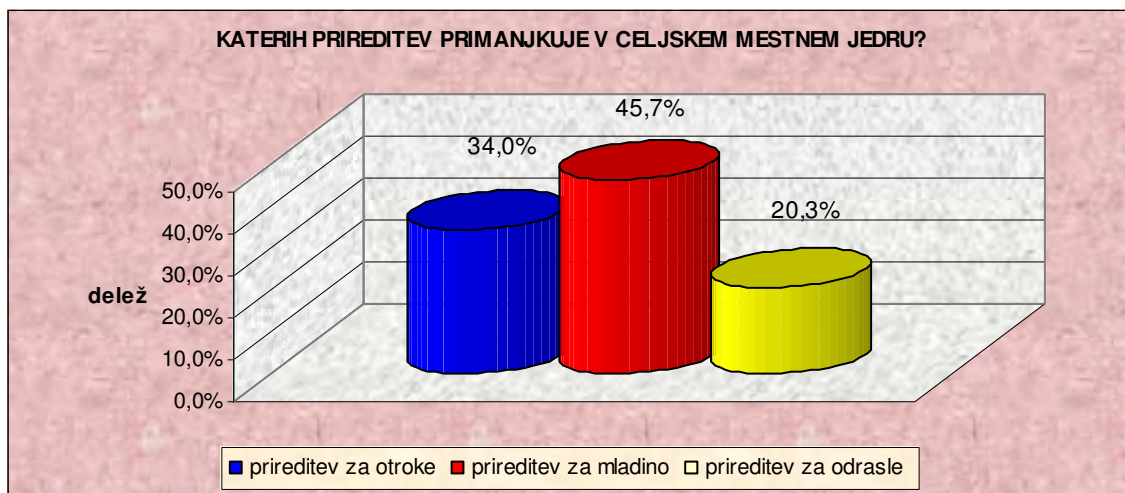
Analiza odgovorov na to vprašanje je pokazala, da bi 79,6 % anketirancev večkrat zahajalo v mestno jedro, če bi bilo v njem več dogajanja, npr. prireditve, koncerti, otroške zabave. 1,8 % ne bi zahajalo v mestno jedro, 18,6 % anketirancev pa ni imelo odgovora na to vprašanje.

Katerih prireditev najbolj primanjkuje v celjskem mestnem jedru?

- a) prireditev za otroke (otroški koncerti, karaoke, otroške delavnice ...)
- b) prireditev za mladino (koncerti, predstave ...)
- c) prireditev za odrasle (kratke humoristične predstave, koncerti narodnozabavne in zabavne glasbe ...)

Katerih prireditev najbolj primanjkuje v celjskem mestnem jedru?

vsebina:	število	delež
prireditev za otroke	102	34,0 %
prireditev za mladino	137	45,7 %
prireditev za odrasle	61	20,3 %
skupaj	300	100,0 %

Graf št. 8

Vir: Podatki, zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika.

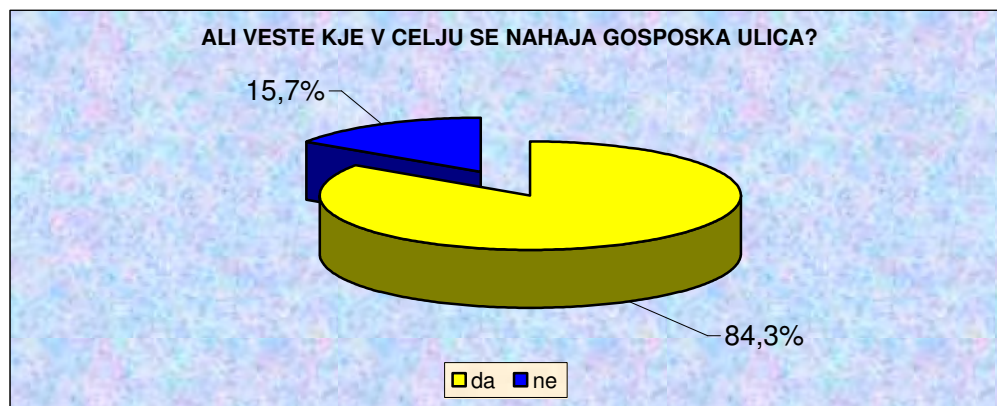
Iz grafa je razvidno, da je analiza odgovorov na to vprašanje pokazala, da 45,7 % anketirancev meni, da v celjskem mestnem jedru primanjkuje prireditev za mladino, 34 % anketirancev je odgovorilo, da primanjkuje prireditev za otroke, le 20,3 % anketirancev pa je odgovorilo, da primanjkuje prireditev za odrasle.

Ali veste, kje v Celju se nahaja Gosposka ulica?

- a) da
- b) ne

Ali veste, kje v Celju se nahaja Gosposka ulica?

vsebina	število	delež
da	253	84,3 %
ne	47	15,7 %
skupaj	300	100,0 %

Graf št. 9

Vir: Podatki, zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika.

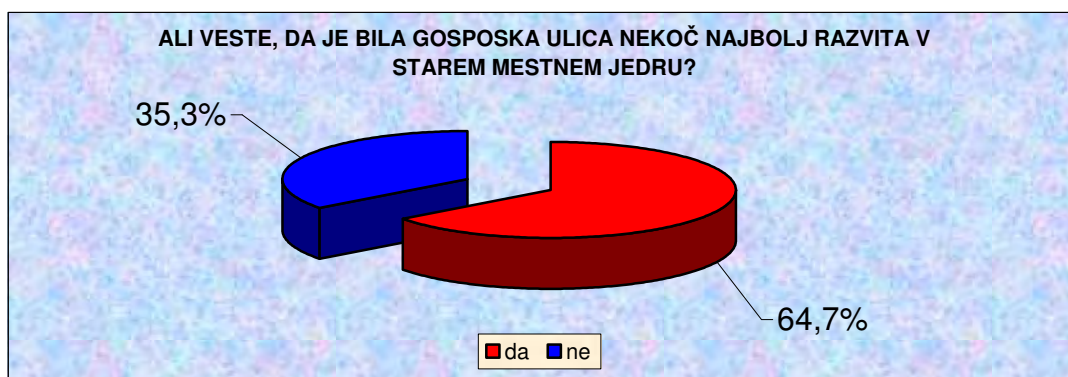
Podatki, pridobljeni z analizo podatkov na to vprašanje, so pokazali, da 84 % anketirancev ve, kje se nahaja Gosposka ulica. Presenetljivo pa je, da kar 16 % anketirancev ne ve, kje se nahaja ta ulica.

Ali veste, da je bila Gosposka ulica nekoč najbolj razvita v starem mestnem jedru?

- a) da
- b) ne

Ali veste, da je bila Gosposka ulica nekoč najbolj razvita v starem mestnem jedru?

vsebina	število	delež
da	194	64,7 %
ne	106	35,3 %
skupaj	300	100,0 %

Graf št. 10

Vir: Podatki, zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika.

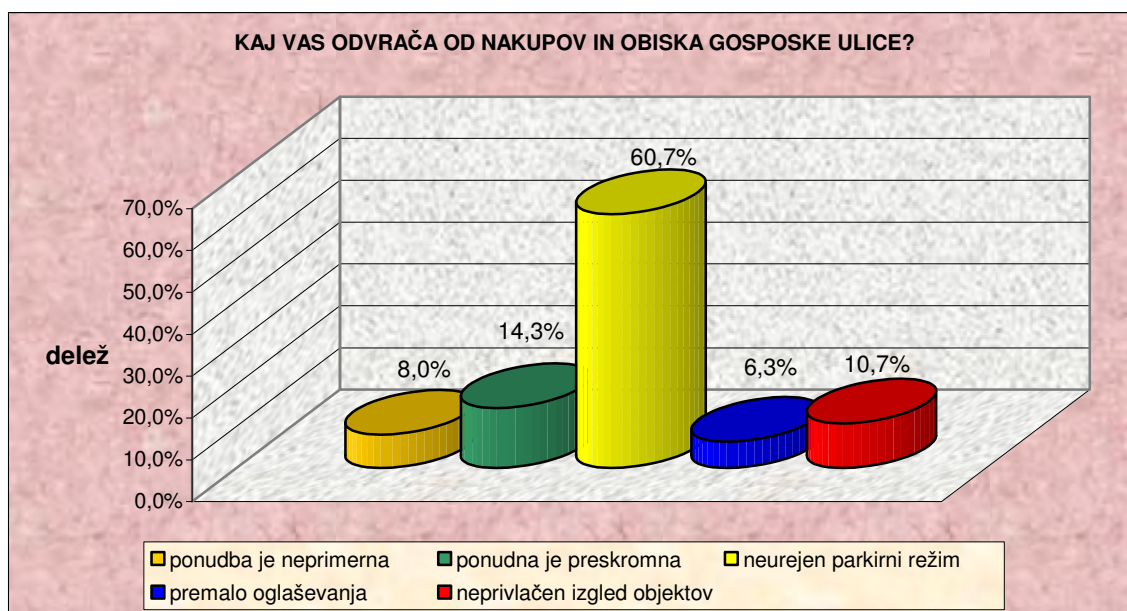
Analiza odgovorov na to vprašanje je pokazala, da 65 % anketirancev ve, da je bila Gosposka ulica nekoč najbolj razvita v starem mestnem jedru, 35 % anketirancev pa tega ni vedelo.

Kaj vas odvrta od nakupov in obiska Gosposke ulice?

- a) ponudba je neprimerna
- b) ponudba je preskromna
- c) neurejen parkirni sistem
- č) premalo oglaševanja
- d) neprivlačen izgled objektov

Kaj vas odvrta od nakupov in obiska Gosposke ulice?

vsebina	število	delež
ponudba je neprimerna	24	8,0%
ponudba je preskromna	43	14,3%
neurejen parkirni sistem	182	60,7%
premalo oglaševanja	19	6,3%
neprivlačen izgled objektov	32	10,7%
skupaj	300	100,0%

Graf št. 11

Vir: Podatki, zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika.

Analiza odgovorov na to vprašanje je pokazala, da 60,7 % anketirancev odvrta od nakupa in obiska Gosposke ulice neurejen parkirni sistem, za 14,3 % anketirancev je ponudba preskromna, 10,7 % anketirancev odvrta od nakupa in obiska neprivlačen izgled objektov, za 8 % anketirancev je ponudba neprimerna, ostalih 6,3 % pa misli, da je premalo oglaševanja.

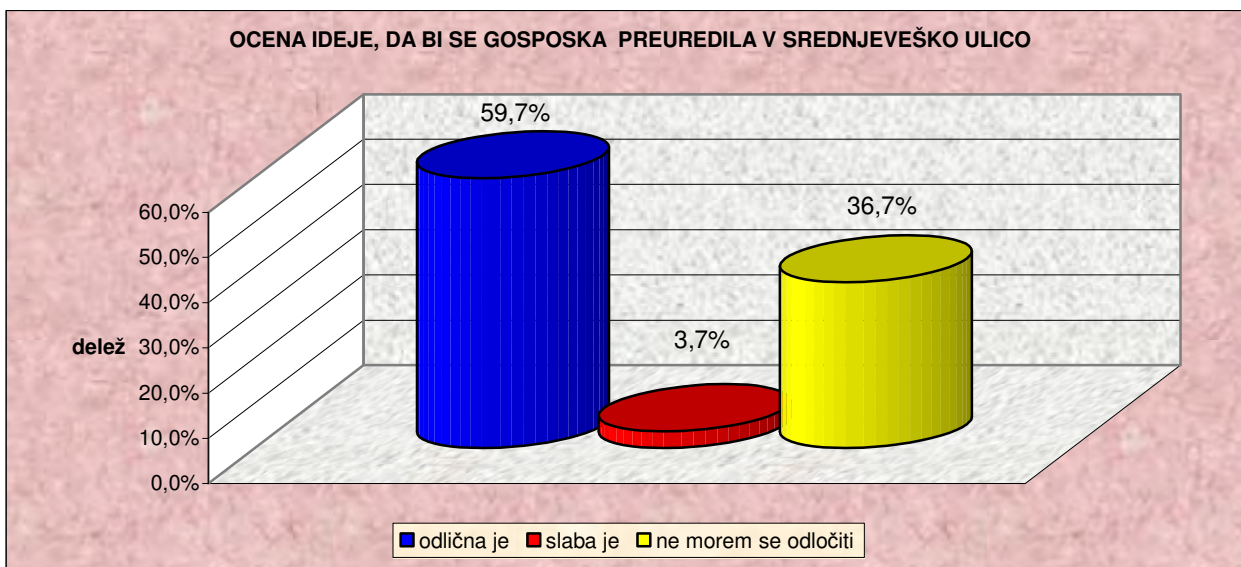

Kako ocenjujete idejo, da bi se Gosposka ulica preuredila v srednjeveško ulico s srednjeveško pivnico?

- a) odlična je
- b) slaba je
- c) ne morem se odločiti

Kako ocenjujete idejo, da bi se Gosposka ulica preuredila v srednjeveško ulico s srednjeveško pivnico?

vsebina	število	delež
odlična je	179	59,7 %
slaba je	11	3,7 %
ne morem se odločiti	110	36,7 %
skupaj	300	100,0 %

Graf št. 12

Vir: Podatki, zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika.

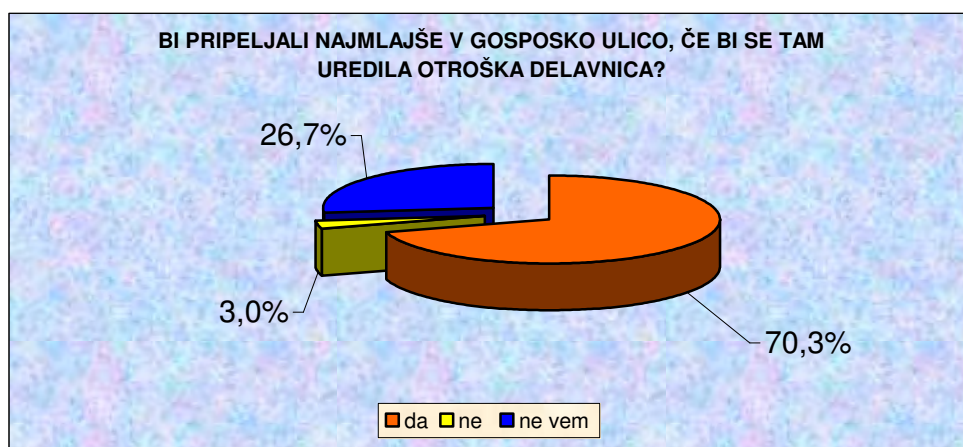
Analiza odgovorov na to vprašanje kaže, da 59,7 % anketirancev ocenjuje, da je ideja, da bi se Gosposka preuredila v srednjeveško ulico s srednjeveško pivnico, odlična. 3,7% anketirancev ocenjuje idejo kot slabo, 36,7 % pa se ni moglo odločiti.

Ali bi pripeljali svoje najmlajše v Gosposko ulico, če bi se tam uredila otroška delavnica z raznimi prireditvami in otroško igralnico?

- a) da
- b) ne
- c) ne vem

Ali bi pripeljali svoje najmlajše v Gosposko ulico, če bi se tam uredila otroška delavnica z raznimi prireditvami in otroško igralnico?

vsebina	število	delež
da	211	70,3 %
ne	9	3,0 %
ne vem	80	26,7 %
skupaj	300	100,0 %

Graf št. 13

Vir: Podatki, zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika.

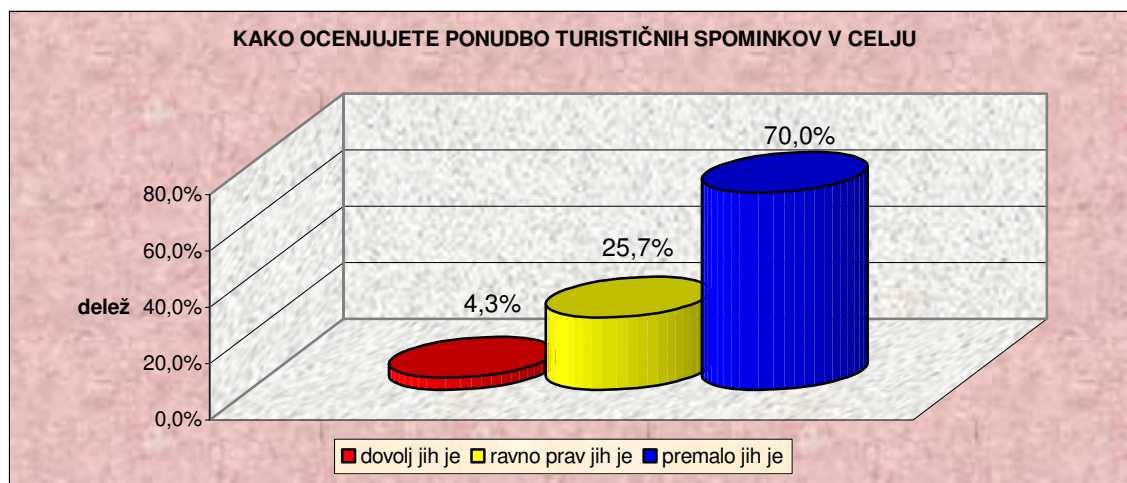
Analiza odgovorov na to vprašanje je pokazala, da bi 70 % anketirancev pripeljalo svoje najmlajše v Gosposko ulico, če bi se tam uredila otroška delavnica. 27 % anketirancev še ni bilo odločenih, le 3 % anketirancev pa ne bi pripeljalo svojih najmlajših.

Kako ocenjujete ponudbo turističnih spominkov v Celju?

- a) dovolj jih je
- b) ravno prav jih je
- c) premalo jih je

Kako ocenjujete ponudbo turističnih spominkov v Celju?

vsebina	število	delež
dovolj jih je	13	4,3 %
ravno prav jih je	77	25,7 %
premalo jih je	210	70,0 %
skupaj	300	100,0 %

Graf št. 14

Vir: Podatki, zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika.

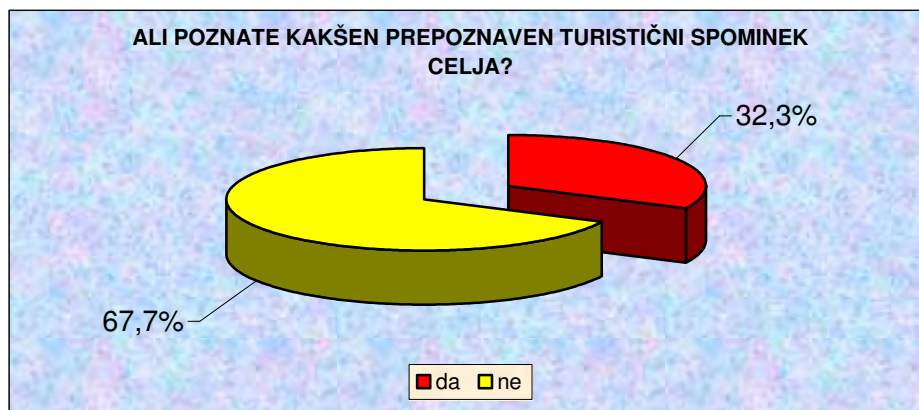
Na podlagi analize podatkov na to vprašanje je iz grafa razvidno, da 70 % anketirancev ocenjuje, da je v Celju premalo turističnih spominkov. 25,7 % jih ocenjuje, da je spominkov ravno prav, 4,3 % anketirancev pa ocenjuje, da je ponudba turističnih spominkov dovolj velika.

Ali poznate kakšen prepoznaven turistični spominek Celja?

- a) da (katerega)
b) ne

Ali poznate kakšen prepoznaven turistični spominek Celja?

vsebina	število	delež
da	97	32,3%
ne	203	67,7%
skupaj	300	100,0%

Graf št. 15

Vir: Podatki, zbrani s pomočjo anketnega vprašalnika.

Analiza odgovorov na to vprašanje je pokazala, da kar 68 % anketirancev ne pozna nobenega prepoznavnega turističnega spominka Celja. Samo 32 % pozna prepoznaven turistični spominek Celja.

3.3 OVREDNOTENJE HIPOTEZ

Hipoteza 1

Prebivalci Celja in njegovi obiskovalci ne zahajajo v mestno jedro, ker ni dovolj prireditev za odrasle, mladino in otroke.

To hipotezo lahko **potrdimo**, saj podatki kažejo, da anketiranci ocenjujejo, da v starem mestnem jedru Celja manjka prireditev **za vse generacije**. Po mnenju anketirancev najbolj primanjkuje prireditev za mladino, saj se je skoraj polovica (46 %) anketirancev odločila za ta odgovor. Prireditvam za mladino sledi pomanjkanje prireditev za otroke – tako meni 34 % anketiranih. Da manjkajo prireditve za odrasle, meni 20 % anketirancev.

Hipoteza 2

Kupce odvrčajo od obiska Gosposke ulice tudi zanikrni in neobnovljeni objekti.

Ta hipoteza ne drži, zato jo lahko **zavrnamo**, saj po podatkih iz analize vprašalnikov samo 11 % anketirancev meni, da jih od nakupov in obiska Gosposke ulice odvrča neprivlačen izgled objektov. Večina anketirancev (kar 61 %) meni, da jih od nakupov in obiska Gosposke ulice odvrča neurejen parkirni sistem.

Hipoteza 3

Ljudje, predvsem turisti, bi radi kupili spominke z razpoznavnim znakom Celja zase, za svojce in prijatelje, vendar je ponudba zelo skromna.

To hipotezo lahko **potrdimo**, saj podatki iz analize vprašalnikov kažejo, da kar 70 % anketirancev meni, da je v Celju nezadostna ponudba turističnih spominkov. Da je spominkov dovolj, meni le 4 % vprašanih, da jih je ravno prav, pa 26 % anketiranih.

Pri tej hipotezi lahko upoštevamo še podatke iz grafa 15, ki prikazuje razpoznavnost turističnih spominkov Celja. Ugotavljamo, da kar 68 % anketirancev ne pozna nobenega prepoznavnega turističnega spominka Celja.

Hipoteza 4

Celjani predlagajo preureditev Gosposke v srednjeveško ulico s srednjeveško pivnico.

Ta hipotezo lahko **sprejmemo**. Podatki iz analize vprašalnikov kažejo, da dve tretjini oziroma 60 % vprašanih meni, da je ideja, da bi se Gosposka ulica preuredila v srednjeveško ulico s srednjeveško pivnico, odlična. Le 4 % anketirancev meni, da je ta ideja slaba, 37 % vprašanih pa se pri tem vprašanju ni moglo odločiti.

Hipoteza 5

Starši in svojci malih otrok predlagajo, da bi se v praznem prostoru v Gosposki ulici uredila otroška delavnica z raznimi prireditvami.

Hipotezo lahko **potrdimo**, saj podatki iz analize anketnih vprašalnikov kažejo, da bi kar 70 % vprašanih svoje najmlajše pripeljalo v Gosposko ulico, če bi se tam uredila otroška delavnica z raznimi prireditvami (nastopi pevcev za najmlajše, otroške predstave, karaoke – mladi talenti...) in otroško igralnico. Samo 3 % anketiranih je odgovorilo, da v Gosposko ulico, tudi če bi se tam uredila delavnica z raznimi prireditvami, svojih najmlajših ne bi pripeljalo, 27% anketiranih pa se pri tem vprašanju ni opredelilo.

IV. ZAKLJUČEK

Celje je knežje mesto, mesto celjskih grofov, mesto tradicije z bogato kulturno dediščino. Celje je tudi sejensko mesto, biser ob Savinji in še marsikateri pridevnik bi lahko nanizale o našem bogatem mestu.

Bogatem zaradi ljudi, ki so živeli in zapustili svoje sledi in različne podobe. Skozi zgodovino je mesto zraslo in se spremenilo. Njegove ulice so se raztegnile, polja in pašnike smo pozidali, zelene parkovne oaze v mestu so izginile, avtomobili so preplavili mestne ulice.

Celje ni turistično mesto. Vsaj takšno ne, kot bi zaradi svoje prepoznavne zgodovine lahko bilo. Turistične skupine, ki pridejo v mesto zaradi organiziranega ogleda kulturnozgodovinskih znamenitosti gredo radi tudi na potep po starem mestnem jedru. Poskusiti želijo kakšno slovensko kulinarično posebnost, si ogledati kakšno prireditev in nenazadnje odnesti iz Celja kakšen prepoznaven spominek. Všeč jim je živahen utrip mesta in dovolj možnosti za nakupovanje. Ali jim Celje vse to nudi? V tem trenutku zagotovo ne. Staro mestno jedro vidno propada, lokali se zapirajo, ljudje pa nakupujejo predvsem v trgovskih centrih, kjer na enem mestu najdejo raznovrstno ponudbo številnih izdelkov in storitev. Gre za pereč problem, ki je posledica predvsem globalizacije. Ne pesti le mesta Celje, ampak marsikatero slovensko in evropsko mesto. Prebivalci se zaradi velikih nakupovalnih centrov ob obrobju mesta le še poredkoma odločajo za nakup ali sprehod po središču mesta, ki ostaja zgolj upravno in izobraževalno središče.

Ljudje pogrešajo pestrejšo ponudbo mestnega jedra. *»Predvsem bi morale biti več trgovinic in različnih obrti v starem delu mesta, ki bi staremu Celju vrnile*

nekdanji čar«. Tako so na naša vprašanja odgovarjali mimoidoči oziroma anketiranci. Anketiranci tudi menijo, da so glavni vzroki propadanja Gosposke ulice in Glavnega trga v premajhnih možnostih za nakupovanje, previsokih cenah, predragih parkiriščih in pomanjkanju prireditev.

Na podlagi naših spoznanj podajamo nekaj predlogov za oživitev Gosposke ulice in Glavnega trga:

- Predlagamo, da bi se v Gosposki ulici uredila otroška delavnica za najmlajše, kjer bi otroci izdelovali razne izdelke in okraske, v povezavi s prazniki in letnimi časi (lutke, božične voščilnice, adventne venčke, barvanje pirhov). Te izdelke bi potem prodajali na otroškem sejmu na Glavnem trgu, iz česar bi se lahko delno pokrivala najemnina za najem prostora. V tem prostoru bi organizirali tudi razne otroške predstave, lutkovne igrice in karaoke. Po naši raziskavi v Hermanovem brlogu število otroških predstav ne zadostuje povpraševanju, saj so te običajno že nekaj dni pred predstavo razprodane.

Slika 23: Mehke lutke iz nogavic

Vir: Revija Moj malček

- V Gosposki ulici bi bilo potrebno obnoviti objekte in denacionalizacijske probleme čim prej rešiti. Trgovski centri po našem mnenju ne bi smeli ponujati servisno - obrtniških storitev.
- V Gosposki ulici bi bilo potrebno zagotovili pestrejšo ponudbo, urediti ustrežnejšo dostavo blaga do trgovin, najemnine v starem mestnem jedru pa bi morale biti nižje, za kar bi morala poskrbeti občinska uprava.
- V praznih prostorih v Gosposki ulici naj bi se izdelovali izdelki in spominki domače in umetnostne obrti. Ljudje bi si lahko ogledali izdelovanje le-teh, interesenti pa bi si lahko v sodelovanju z Obrtno zbornico pridobili mojstrski izpit. Trženje teh izdelkov bi se izvajalo v obliki podjetniških grozdov.
- Na Glavnem trgu predlagamo ureditev srednjeveške tržnice s primerno ponudbo in prireditvami.
- Na podlagi naše raziskave in ugotovitve Turistično informacijskega centra Celje, Celje nima prepoznavnega turističnega spominka. Predlagamo natečaj za naj turistični spominek Celja, na katerega bi k sodelovanju povabili oblikovalce in različne strokovnjake s tega področja.

V. LITERATURA IN VIRI

1. Cvirn, Janez (1999): *Celje*. EPSI, Nazarje.
2. Cvirn, Janez, Rihter, Andreja (1993): *Biser na Savinji: Celje na starih razglednicah*. EPSI, Nazarje.
3. Lazar, Irena (2001): *Celeia: arheološka podoba mesta / an archeological image of town*. Pokrajinski muzej, Celje.
4. Orožen, Janko (1971 - 1974): *Zgodovina Celja in okolice*. Kulturna skupnost, Celje.
5. Pogačnik, Andrej (1996): *Varstvo in usmerjanje oblikovne podobe slovenskih mest*. Ministrstvo za okolje in prostor, Urad RS za prostorsko planiranje, Ljubljana.
6. Stopar, Ivan (1973): *Celje / 37. zvezek zbirke vodnikov Kulturni in naravni spomeniki Slovenije*. Založba obzorja v Mariboru, Ljubljana.
7. Šolar, Renata (1995): *Storitvene dejavnosti v mestih – na primeru Ljubljane*. Filozofska fakulteta, Ljubljana.
8. Vrhunec, Marko (1997): *Svet na razpotju*. Samozaložba, Ljubljana.
9. Razvojni center Celje, Alenka K.Polutnik, Rado Romih (1985): *Prenova starega mestnega jedra Celje*. Zveza društev inženirjev in tehnikov območja Celje in Društvo urbanistov Celjske regije.
10. Wamberchtsamer Anna (1992): *Danes grofje Celjski in nikdar več*
11. Kranes Franz (1972): *Kronika grofov Celjskih*
12. Grdina Igor (1994): *Celjski knezi v Evropi*

ELEKTRONSKI VIRI

1. <http://www.burger.si/MuzejiInGalerije/MuzejNovejseZgodovineCelje/>
2. <http://www.burger.si/MuzejiInGalerije/PokrajinskiMuzejCelje>
3. <http://www.najdi.si>, iskalni pogoji: Celje, zgodovina Celja...
4. <http://www.sdm-si.org/mnenja/politiksem.php3>
5. <http://www.educa.fmf.uni-lj.si/.../Celjski/cg1.htm>
6. http://www.sl.wikipedia.org/wiki/Celjski_grofje

VI. PRILOGE

- 1. PRILOGA A: Anketni vprašalnik**
- 2. PRILOGA B: Vprašanja za intervju**

PRILOGA A: Anketni vprašalnik

ANKETNI VPRAŠALNIK

Za potrebe raziskovalne naloge, z naslovom **IZUMIRANJE STAREGA MESTNEGA JEDRA**. Za izpolnjeni anketni vprašalnik se vam vnaprej lepo zahvaljujemo.

Špela Pogelšek, Mateja Toman in Mojca Orešnik iz Poslovno-komercialne šole Celje. Prosimo, obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

1. **Spol** a) moški b) ženski

2. **Starost**

a) do 19 let c) od 30 do 39 let d) od 50 do 59 let
b) od 20 do 29 let č) od 40 do 49 let e) nad 60 let

3. **Kako ste povezani z mestom Celje? (Možnih več odgovorov.)**

a) V Celju živim d) V Celju imam večkrat opravke
b) V Celju delam e) V Celju nakupujem
c) V Celju obiskujem šolo f) V Celje hodim na obiske
č) V Celju študiram g) Drugo, kaj: _____

4. **Kje največkrat nakupujete in se zabavate?**

a) V starem mestnem jedru b) V nakupovalnih centrih c) Drugje, kje: _____

5. **Če ste pri prejšnjem vprašanju izbrali odgovor B (v nakupovalnih centrih), odgovorite na naslednje vprašanje: Ali poleg raznovrstne ponudbe še raje zahajate v nakupovalne centre, ker vam nudijo veliko kulturnih, športnih, glasbenih, otroških in drugih prireditev?**

a) Da b) Ne c) Ne vem

6. **Če ste pri 4. vprašanju izbrali odgovor B (raje nakupujem v nakupovalnih centrih), odgovorite na naslednje vprašanje: Zakaj se raje zabavate v nakupovalnih centrih kot v mestnem jedru? (Možen samo 1 odgovor.)**

a) Več je lokalov, barov, restavracij b) Pestrejša ponudba filmov
c) Zaradi parkirnih prostorov č) Več raznovrstnih prireditev
d) Bolj privlačno okolje e) Drugo, kaj: _____

7. **Ali se vam zdi, da staro mestno jedro nudi dovolj interesnih dejavnosti (kulturne, športne in druge prireditve, kino predstave, razstave, koncerte...)?**

a) Da b) Ne c) Ne vem

8. **Če ste pri prejšnjem vprašanju odgovorili z odgovorom B (Ne), odgovorite na naslednje vprašanje: Ali bi več zahajali v mestno jedro, če bi bilo v njem več dogajanja (prireditev, koncertov, otroških zabav...)?**

a) Da b) Ne c) Ne vem

Obrnite, prosimo.

9. Katerih prireditev najbolj primanjkuje v celjskem mestnem jedru? (Označite jih po pomembnosti od 1 do 3; 1- najpomembnejše, 2- pomembno 3- manj pomembno.)

- a) ___ Prireditev za otroke (otroški koncerti, karaoke, otroške delavnice,...)
- b) ___ Prireditev za mladino (koncerti, predstave,...)
- c) ___ Prireditev za odrasle (kratke humoristične predstave, koncerti narodnozabavne in zabavne glasbe,...)

10. Ali veste kje v Celju se nahaja Gosposka ulica?

- a) Da
- b) Ne

11. Ali veste, da je bila Gosposka ulica nekoč najbolj razvita ulica v starem mestnem jedru?

- a) Da
- b) Ne

12. Kaj vas odvrča od nakupov in obiska Gosposke ulice? (Oštevilčite možnosti po pomembnosti za vas od 1 do 5.)

- a) ___ Ponudba je neprimerna
- b) ___ Ponudba je preskromna
- c) ___ Neurejen parkirni sistem
- č) ___ Premalo oglaševanja
- d) ___ Neprivlačen izgled objektov

13. Kako ocenjujete idejo, da bi se Gosposka ulica preuredila v srednjeveško ulico s srednjeveško pivnico?

- a) Odlična je
- b) Slaba je
- c) Ne morem se odločiti

14. Ali bi pripeljali svoje najmlajše v Gosposko ulico, če bi se tam uredila otroška delavnica z različnimi prireditvami (nastopi pevcev za najmlajše, otroške predstave, karaoke - mladi talenti...) in otroško igralnico?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne vem

15. Kako ocenjujete ponudbo turističnih spominkov v Celju?

- a) Dovolj jih je
- b) Ravno prav jih je
- c) Premalo jih je

16. Ali poznate kakšen prepoznaven turistični spominek Celja?

- a) Da (katerega) _____
- b) Ne

17. Ali imate kakšen predlog, kako oživeti staro mestno jedro?

Najlepše se vam zahvaljujemo za sodelovanje!

PRILOGA B: Vprašanja za intervju

INTERVJU

Prodajalna Čebelarna

Slika 24: Prodajalna Čebelarna v Gosposki ulici

Vir: Fotodokumentacija avtorice raziskovalne naloge Mateje Toman; Gosposka ulica, 1. 3. 2005.

Pogovarjali smo se z gospo **Terezijo Žlegel**, ki je zaposlena v prodajalni Čebelarna. Formalni naziv podjetja je: Štajerska čebelarska zadruga. Prodajalna se nahaja v Gosposki ulici 3.

1. S kakšno dejavnostjo se ukvarja vaše podjetje?
  - Naše podjetje je zadruga, ki se ukvarja z odkupom in prodajo medu, medenih izdelkov, prodajo in izvozom čebel na domačem in tujem trgu ter svetovanjem.
2. Kako dolgo že vaše podjetje prodaja svoje izdelke v Gosposki ulici?
  - Izdelke prodaja 7 let, dejavnost pa deluje na tej lokaciji že več kot 30 let. Prej je delovala na drugi lokaciji, na Starem trgu.

3. Kakšno je gibanje prodaje vaših izdelkov zadnjih nekaj let?
  - Prodaja je iz leta v leto manjša, raziskava, ki smo jo opravili je pokazala, da je bila prodaja pred več kot 10 leti večja.

4. S kakšnimi ovirami se najpogosteje srečujete ponudniki v Gosposki ulici?
  - Največja ovira za nas je problem dostave blaga zaradi mestne straže.

5. Se vam zdijo najemnine v Gosposki ulici prenizke?
  - Ne, plačujemo najemnino na nepremičnine, vendar bi bila lahko nižja.

6. Zakaj se po vašem mnenju poslovni prostori v Gosposki ulici tako množično zapirajo?
  - Zaradi tega, ker ni kupcev, selijo se iz mesta, kar vpliva na propadanje trgovin in mestnega jedra.

7. Zakaj to podjetje še vedno vztraja tukaj?
  - Imamo kupce iz širše celjske regije, ki so stalne stranke, čebelarji, sprememba lokacije ne bi bila ugodna rešitev, ker so ljudje navajeni nanjo.

8. Na kakšen način vas vzpodbuja mestna občina Celje?
  - Nas ne vzpodbuja! Pred kratkim so oddali vlogo za znižanje najemnine, vendar smo dobili zavržen odgovor.

9. Menite, da bi morali v Gosposki ulici ohraniti domačo in umetnostno obrt, po čemer je bila ta ulica skozi zgodovino najbolj razpoznavna?
  - Da.

10. Kakšni so vaši predlogi za oživitev Gosposke ulice?
  - Subvencija privatnih lokalov, več trgovin, kakšna srednjeveška pivnica ...

Papirnica Leonardo

Slika 25: *Papirnica Leonardo v Gosposki ulici*

Vir: Fotodokumentacija avtorice raziskovalne naloge Mateje Toman; Gosposka ulica, 1. 3. 2005.

Intervju smo naredili z gospo **Olgo Hostnik**, ki je zaposlena kot poslovodja v prodajalni Leonardo. Formalni naziv podjetja je: Papirnica Leonardo d.o.o. Prodajalna se nahaja v Gosposki ulici 16.

1. S kakšno dejavnostjo se ukvarja vaše podjetje?
  - Naše podjetje se ukvarja z maloprodajo, uvažamo izdelke. Predvsem je na principu papirnice in usnjene galanterije.
2. Kako dolgo že vaše podjetje prodaja svoje izdelke v Gosposki ulici?
  - Naše podjetje prodaja izdelke že 15 let.

3. Kakšno je gibanje prodaje vaših izdelkov zadnjih nekaj let?
  - Ponudba je konstantna, razširitev ponudbe je prinesla povečanje prodaje.

4. S kakšnimi ovirami se najpogosteje srečujete ponudniki v Gosposki ulici?
  - Največja ovira je parkiranje, saj stranke nimajo kje parkirati. Ni frekvence, predvsem pa ni dogajanja.

5. Se vam zdijo najemnine v Gosposki ulici prenizke?
  - Ne plačujemo najemnine, ker je prostor v naši lasti.

6. Zakaj se po vašem mnenju poslovni prostori v Gosposki ulici tako množično zapirajo?
  - Predvsem zaradi tega, ker ni ponudbe, parkirnih mest, ni kupcev... Krivci zato so predvsem večji trgovski centri.

7. Zakaj to podjetje še vedno vztraja tukaj?
  - Predvsem zato, ker nam naše stranke zaupajo, ker lahko našim strankam ponudimo več kot druge prodajalne.

8. Kakšna se vam zdi ponudba prepoznavnih celjskih spominkov?
  - Ne, ni ponudbe, razen v turističnem društvu in v Mohorjevi družbi. Drugače ni druge ponudbe.

9. Menite, da bi morali v Gosposki ulici ohraniti domačo in umetnostno obrt, po čemer je bila ta ulica skozi zgodovino najbolj prepoznavna?
  - Da. K nam pridejo ljudje, ki vedo, kaj pridejo kupit. Nuditi jim moramo ponudbo, drugačno od trgovskih centrov.

10. Kakšni so vaši predlogi za oživitev Gosposke ulice?
  - Čim več lokalov oživeti, da se čim več dogaja, s tem privabiš kupce, da vidijo, da ulica živi. Ureditev zastoj parkiranja.